

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

Nr 4/2015

ISSN 1731-030X

W numerze:

Ireneusz Kunicki

W kwestii żądania przez banki opłaty za zawiadomienie komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty w egzekucji z rachunku bankowego

Monika Michalska-Marciniak

Inne prawa majątkowe według Kodeksu postępowania cywilnego jako przedmiot egzekucji sądowej

CURRENTA

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

PRZEGLĄD PRAWA EGZEKUCYJNEGO

Czasopismo naukowe komorników sądowych
Miesięcznik

KOMITET REDAKCYJNY:

REDAKTOR NACZELNY

Prof. nadzw. dr hab. Sławomir Cieślak

REDAKTORZY TEMATYCZNI

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski – prawo postępowania egzekucyjnego

Dr Tomasz Banach – prawo dotyczące ustroju samorządu komorniczego

REDAKTOR JĘZYKOWY

Mgr Magdalena Ruzicka – język polski

SEKRETARZ REDAKCJI

Dr Grzegorz Sikorski

RADA NAUKOWA

Prof. zw. dr hab. Janusz Jankowski

Prof. dr hab. Vytautas Nekrošius

Prof. zw. dr hab. Andrzej Jakubecki

Dr Tomasz Banach

Dr Anna Barańska

Dr Zenon Knypl

Dr Michał Krakowiak

Dr Rafał Łyszczek

Dr Mariusz Sorysz

LISTA RECENZENTÓW CZASOPISMA

Prof. nadzw. dr hab. Agnieszka Góra-Błaszczkowska

Prof. dr hab. Elwira Marszałkowska-Krześ

Dr hab. Izabella Gil

Dr hab. Andrzej Jarocho

Wersją pierwotną czasopisma jest wersja drukowana.

Redakcja nie zwraca niezamówionych tekstów oraz zastrzega sobie prawo do skracania tekstów. Uprzejmie informujemy, że przesłanie tekstu artykułu czy opracowania na adres redakcji wiąże się ze zgodą na jego ewentualne opublikowanie na łamach czasopisma i przeniesieniem na wydawnictwo przysługujących do niego praw autorskich. W przypadku zaistnienia okoliczności uniemożliwiających przeniesienie praw autorskich do tekstu na wydawcę, autor zobowiązany jest niezwłocznie powiadomić o tym fakcie redakcję. Redakcja zastrzega sobie także prawo do dokonywania w nadesłanych tekstach skrótów, poprawek stylistycznych, językowych i interpunkcyjnych, wprowadzania śródtytułów, a także innych zmian, niemających jednak wpływu na ich zawartość merytoryczną. Tezy zawarte w artykułach stanowią wyraz poglądów autorów i nie muszą odzwierciedlać poglądów Redakcji.

Nakład 730 egz.

Sopot 2015

© Copyright by

Currenda Spółka z o.o.

ISSN 1731-030X

Currenda Sp. z o.o.

al. Niepodległości 703A, 81-853 Sopot

e-mail redakcji: ppe@currenda.pl

tel. Sekretarza redakcji: 602 720 142

e-mail: Sekretarza redakcji: grzegorz.sikorski@currenda.pl

tel.: 58 550 38 75, 58 550 38 76, faks: 58 550 38 75 w. 26

www.przeglad.currenda.pl

W NUMERZE:

- 5 W kwestii żądania przez banki opłaty za zawiadomienie komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty w egzekucji z rachunku bankowego**

With Regard to a Request by Banks of a Fee for Notifying a Bailiff about any Existing Impediment to the Transfer of an Amount Seized in Foreclosure from a Bank Account

prof. nadzw. dr hab. Ireneusz Kunicki, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

- 17 Inne prawa majątkowe według Kodeksu postępowania cywilnego jako przedmiot egzekucji sądowej**

Other Property Rights According to the Code of Civil Procedure, as a Matter of Judicial Enforcement

prof. nadzw. dr hab. Monika Michalska-Marciniak, Katedra Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego

- 43 Wykładnia wyroku**

The Interpretation of Judgments

mgr Monika Odrowska-Stasiak, doktorantka w Katedrze Postępowania Cywilnego II WPiA Uniwersytetu Łódzkiego, radca prawny w Okręgowej Izbie Radców Prawnych w Łodzi

- 65 Dochodzenie wierzytelności hipotecznych przez administratora hipoteki**

The Investigation of Mortgage Debt by the Mortgage Administrator

dr Paweł Bojarski, radca prawny i wspólnik w Kancelarii Radców Prawnych we Wrocławiu

STRESZCZENIE **W kwestii żądania przez banki opłaty za zawiadomienie komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty w egzekucji z rachunku bankowego**

Opracowanie dotyczy problematyki zasadności żądania przez bank opłaty za odpowiedź udzieloną komornikowi, że dłużnik nie posiada rachunku w banku, do którego komornik skierował zajęcie. Na początku autor ustala skuteczność skierowania przez komornika do banku zawiadomienia o zajęciu rachunku bankowego, mimo że komornik nie posiada żadnej informacji w kwestii posiadania przez dłużnika rachunku w tym banku. Następnie analizowany jest stosunek odpowiedzi banku, że dłużnik nie posiada rachunku w tym banku, do informacji udzielonej przez bank zawierającej tajemnicę bankową. Na zakończenie zostało ustalone, że bank może pobrać opłatę, o której mowa w art. 110 Pr.bank. tylko za udzielenie komornikowi informacji stanowiącej tajemnicę bankową. Bank może również pobrać opłatę za wykonanie „innej czynności”, ale tylko od kontrahenta umowy. Komornik zaś, zajmując rachunek bankowy, nie wchodzi w żadne stosunki umowne z bankiem.

SUMMARY **With Regard to a Request by Banks of a Fee for Notifying a Bailiff about any Existing Impediment to the Transfer of an Amount Seized in Foreclosure from a Bank Account**

The study focuses on whether it is legitimate for a bank to demand a fee for issuing a response to a bailiff's request to inform that the debtor does not possess a bank account in the bank which the bailiff approaches with the seizure order. First, the author establishes the effectiveness of the procedure in which the bailiff notifies the bank of the seizure of an account, despite the fact that the bailiff has no information regarding the debtor's ownership of such an account in the given bank. Then the study analyzes the relationship between the bank's response that the debtor does not have a bank account in that bank and the information provided containing banking secrecy. Finally, it is established that the bank can charge a fee, as referred to in Art. 110 of banking law, only if the information provided to the bailiff is regarded as banking secrecy. The bank may also charge a fee for the performance of "other activities", but only through a contractor agreement. The bailiff seizing a bank account does not enter into any contractual relationship with the bank.

W kwestii żądania przez banki opłaty za zawiadomienie komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty w egzekucji z rachunku bankowego

I. W praktyce zdarza się, że komornik przesyła zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika, wynikającej z posiadania rachunku bankowego (art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c.), do banku, w którym dłużnik nie posiada rachunku. Bank, informując komornika o tym, że dłużnik nie posiada rachunku, żąda od komornika uiszczenia opłaty za udzielenie informacji stanowiącej tajemnicę bankową (art. 110 Pr.bank.¹). Należy uznać, że żądanie uiszczenia tej opłaty jest następstwem potraktowania przez bank zawiadomienia o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty (por. art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c.) jako czynności tożsamej z udzieleniem informacji stanowiącej tajemnicę bankową (art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.bank.).

¹ Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (t.j.: Dz.U. z 2015 r., poz. 128).

II. Na wstępie należy ocenić skuteczność przesłania przez komornika zawiadomienia o zajęciu do banku², mimo że komornik nie ma żadnej wiadomości w kwestii posiadania przez dłużnika rachunku w tym banku. Sposób zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego został określony w art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c. – zgodnie z tym przepisem w celu dokonania egzekucji z wierzytelności z rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, komornik ogólnej właściwości dłużnika przesyła do oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku, w którym dłużnik posiada rachunek, zawiadomienie o zajęciu wierzytelności pieniężnej dłużnika, wynikającej z posiadania rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy, do wysokości należności będącej przedmiotem egzekucji wraz z kosztami egzekucyjnymi i wzywa bank, aby nie dokonywał wypłat z rachunku bez zgody komornika do wysokości zajętej wierzytelności, lecz przekazał bezzwłocznie zajętą kwotę na pokrycie należności albo zawiadomił komornika w terminie siedmiu dni o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty; zawiadomienie jest skuteczne także w wypadku niewskazania rachunku bankowego, w tym rachunku bankowego obejmującego wkład oszczędnościowy.

Przed wszystkim warto zwrócić uwagę, że końcowa część przytoczonego przepisu przewiduje skuteczność zawiadomienia banku o zajęciu mimo niewskazania rachunku bankowego. W konsekwencji komornik, dokonując zajęcia, nie musi wskazywać rodzaju rachunku ani jego numeru³. Wystarczy, że w zawiadomieniu o zajęciu skierowanym do

² Pomijam kwestie zawiadomienia dłużnika i wierzyciela o zajęciu rachunku bankowego (art. 889 § 1 pkt 2 i § 2 k.p.c.) jako nieistotne z punktu widzenia tematu niniejszego opracowania.

³ W literaturze przedmiotu powtarzane jest czasem ustawowe sformułowanie o braku konieczności wskazania rachunku bankowego (F. Zedler, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, t. 3, Toruń 1995, s. 108; Z. Świeboda, *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego. Część druga: Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2001, s. 259), co, jak należy uznać, obejmuje wszelkie dane o rachunku (tak też K. Flaga-Gieruszyńska [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2014, s. 1547), z których najistotniejsze to rodzaj i numer rachunku. Natomiast o skuteczności zajęcia mimo niewskazania numeru rachunku piszą *expressis verbis* J. Treder [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*.

banku oznaczy precyzyjnie dłużnika⁴. Ustawa nie wymaga zaś wprost, aby komornik ustalił przed wysłaniem zawiadomienia o zajęciu, czy dłużnik posiada rachunek w danym banku⁵. Pewne wątpliwości w tej kwestii nasuwa jednak użyte w art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c. sformułowanie o przesłaniu zawiadomienia o zajęciu „do oddziału lub innej jednostki organizacyjnej banku, w którym dłużnik posiada rachunek”. Sformułowania tego nie należy jednak interpretować w ten sposób, że komornik powinien najpierw ustalić, czy dłużnik posiada rachunek w danej jednostce organizacyjnej banku, do której wysyła zawiadomienie o zajęciu. Przeciwno takiej interpretacji przemawia bowiem wspomniane wyżej unormowanie skuteczności zajęcia, choćby komornik nie wskazał zajmowanego rachunku. Należy uznać, że przytoczone sformuło-

Komentarz, pod red. Z. Szczurka, Sopot 1994, s. 291; G. Sikorski, *Praktyczne zagadnienia tajemnicy bankowej*, PES 1995, nr 12, s. 68; G. Sikorski, *Tajemnica bankowa w nowym prawie bankowym*, PE 1999, nr 2(38), s. 106; G. Sikorski, *Egzekucja z rachunków bankowych*, Sopot 2006, s. 109; G. Sikorski [w:] *Egzekucja sądowa w Polsce*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2007, s. 442; G. Sikorski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2013, s. 636; W. Zręda, *Zajęcie rachunku bankowego*, Pr.Bank. 2000, nr 2, s. 58; J. Jankowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. II Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2006, s. 905; A. Antkiewicz, K. Kaźmierczak, *Uchybienia organów egzekucyjnych i sądów egzekucyjnych w sprawach cywilnych w praktyce stosowania prawa. Część I*, PPE 2011, nr 3, s. 25; P. Biezuński, *Skutki zajęcia rachunku bankowego dłużnika w toku egzekucji sądowej*, R.Pr. 2011, nr 3, s. 7; H. Pietrzkowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. T. Erecińskiego, t. 4, Warszawa 2012, s. 396; M. Sychowicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. III Komentarz do art. 506–1088*, pod red. K. Piaseckiego, A. Marciniaka, Warszawa 2012, s. 1080; A. Adamczuk [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2013, s. 1444; T. Żyznowski [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. H. Doleckiego, T. Wiśniewskiego, t. IV Artykuły 730–1088, Warszawa 2014, s. 445.

⁴ F. Zedler, *op. cit.*, s. 108; W. Zręda, *Zajęcie...*, *op. cit.*, s. 58, 62; W. Zręda, *Odpowiedzialność banku za niewykonanie zajęcia rachunku. Glosa do wyr. SA w Poznaniu z 12.04.2006 r.*, I ACa 1187/05, Pr.Bank. 2007, nr 12, s. 34; SA w Poznaniu w wyroku z 12.04.2006 r., I ACa 1187-05, LEX nr 194528; P. Biezuński, *op. cit.*, s. 7; K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, s. 1546–1547.

⁵ Odmienne przyjmują J. Treder [w:] *Kodeks...*, pod red. Z. Szczurka, *op. cit.*, 1994, s. 291; J. Treder [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2005, s. 468; A. Antkiewicz, K. Kaźmierczak, *op. cit.*, s. 25–26; H. Pietrzkowski, *op. cit.*, s. 396; M. Sychowicz, *op. cit.*, s. 1080; G. Sikorski [w:] *Kodeks...*, pod red. Z. Szczurka, *op. cit.*, s. 636; K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, s. 1545; T. Żyznowski, *op. cit.*, s. 446 – których zdaniem, jeżeli wierzyciel zażądał wszczęcia egzekucji z rachunku bankowego, ale nie wskazał banku, gdzie dłużnik posiada rachunek, komornik powinien w trybie art. 761 k.p.c. zażądać informacji od dłużnika albo od instytucji bankowych.

wanie dotyczy ram czasowych skuteczności zajęcia, ponieważ zasadniczą funkcją art. 889 § 1 k.p.c. jest regulacja skuteczności zajęcia⁶. Zajęcie jest więc skuteczne tylko wtedy, gdy zawiadomienie wpłynęło do banku, w którym dłużnik posiada rachunek. Nie jest zaś skuteczne zajęcie „na przyszłość”, dokonane w banku, w którym dłużnik nie posiada rachunku w chwili wpływu zawiadomienia o zajęciu. W konsekwencji powyższych uwag należy przyjąć, że komornik może zająć wierzytelność wynikającą z rachunku bankowego, nie wiedząc o tym, czy dłużnik posiada rachunek w danym banku⁷, a nawet czy dłużnik posiada rachunek w jakimkolwiek banku.

III. W związku ze wskazanym na wstępie opracowania utożsamianiem przez banki zawiadomienia o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty (art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c.) i udzielenia informacji stanowiącej tajemnicę bankową (art. 761 § 1 k.p.c. w zw. z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.bank.⁸) należy zaznaczyć, że są to odrębne instytucje prawne⁹. Mogą one istnieć niezależnie od siebie, a zatem jedna może istnieć mimo nieistnienia drugiej. Ewentualna likwidacja przez ustawodawcę jednej z tych instytucji prawnych nie wpłynęłaby na istnienie i zakres drugiej z nich.

⁶ Por. S. Cieślak [w:] *Kodeks postępowania cywilnego, t. II Komentarz/Art 730–1088*, pod red. J. Jankowskiego, Warszawa 2013, s. 602.

⁷ Por. G. Sikorski, *Praktyczne...*, *op. cit.*, s. 68–69; G. Sikorski, *Tajemnica...*, *op. cit.*, s. 106–107; G. Sikorski, *Egzekucja z rachunków...*, *op. cit.*, s. 109; G. Sikorski [w:] *Egzekucja sądowa...*, *op. cit.*, s. 442–443; A. Marciniak, *Opinia prawna na temat zasad egzekucyjnego zajęcia wierzytelności w świetle przepisów ustawy z dnia 29.08.1997 r. o ochronie danych osobowych*, PPE 2008, nr 1–2, s. 10; G. Julke, *Zasadność żądania przez banki opłat za zajęcie rachunków bankowych*, Nowa Currenda 2009, nr 10, s. 75–77; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 603. Stanowisko G. Sikorskiego jest jednak niejasne, gdyż równocześnie pisze on, że komornik nie powinien samodzielnie dokonywać zajęcia w banku, nie wiedząc, czy bank ten rzeczywiście prowadzi rachunek dłużnika (G. Sikorski, *Egzekucja z rachunków...*, *op. cit.*, s. 109; G. Sikorski [w:] *Egzekucja sądowa...*, *op. cit.*, s. 443; por. także przypis 5).

⁸ Pomijam kwestię stosunku art. 761 § 1 k.p.c. i art. 2 ust. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o komornikach sądowych i egzekucji (t.j.: Dz.U. z 2011 r., Nr 231, poz. 1376 ze zm.; dalej: u.k.s.e.).

⁹ Por. NSA w wyroku z dnia 24.02.2011 r., I OSK 6S3/10, LEX nr 964503, wydanym na tle zawiadomienia o braku środków na rachunku bankowym w świetle ustawy o ochronie danych osobowych. Odmienne S. Cieślak, którego zdaniem zawiadomienie o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty jest możliwe dzięki istnieniu art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.Bank. (S. Cieślak, *op. cit.*, s. 606). Zawiadomienie o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty łączy z obowiązkiem ujawnienia tajemnicy bankowej także K. Flaga-Gieruszyńska (*op. cit.*, s. 1546) oraz A. Adamczuk (*op. cit.*, s. 1444).

Odrębność wskazanych instytucji prawnych wynika przede wszystkim z tego, że zawiadomienie o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty jest obowiązkiem ustawowym banku, określonym wprost w art. 889 § 1 pkt 1 *in fine* k.p.c. Bank powinien wykonać obowiązki wynikające z zajęcia rachunku, określone przede wszystkim w art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c., pod groźbą rozmaitych sankcji cywilnych i karnych¹⁰. Sankcje cywilne za niewykonanie tych obowiązków są uregulowane w art. 892 k.p.c. Obowiązek banku zawiadomienia komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty nie wynika zaś ze zgłoszenia przez komornika żądania udzielenia informacji. Zajmując bowiem wierzytelność wynikającą z rachunku bankowego, komornik nie żąda od banku udzielenia jakiegokolwiek informacji¹¹. Obowiązek zawiadomienia komornika przez bank o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty stanowi obowiązek alternatywny wobec przekazania komornikowi całej zajętej kwoty i kwestia jego wykonania nie została pozostawiona do dyspozycji komornika. Komornik nie może zatem zwolnić banku od obowiązku, o którym mowa.

Natomiast podstawą żądania przez komornika udzielenia informacji objętych tajemnicą bankową w postępowaniu egzekucyjnym jest art. 761 § 1 k.p.c. w zw. z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.bank. Sankcje za odmowę udzielenia żądanej informacji są zaś uregulowane w art. 762 k.p.c. i art. 171 ust. 4 Pr.bank.

¹⁰ Por. J. Treder, *Egzekucja z rachunków bankowych* [w:] *Egzekucja sądowa świadczeń pieniężnych w Polsce*, pod red. K. Lubińskiego, Sopot 2002, s. 190–194; P. Osowy, *Prawnokarna i karno-porządkowa odpowiedzialność dłużnika oraz pracowników banku za udaremnienie egzekucji z rachunku bankowego z punktu widzenia przepisów procedury cywilnej (zagadnienia wybrane)*, PE 2002, nr 20(S6), s. 70 i n.; M. Walasik, *Odpowiedzialność odszkodowawcza dłużnika zajętej wierzytelności w postępowaniu cywilnym*, PS 2004, nr 7–8, s. 81–82; J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *Tajemnica bankowa w praktyce*, Poznań 2010, s. 122–124.

¹¹ Por. G. Julke, *op. cit.*, s. 78–79; J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 117. Również zdaniem P. Feligi w przepisach dotyczących zajęcia rachunku bankowego nie sposób dopatrzeć się jakichkolwiek podstaw do żądania informacji, o których mowa w art. 761 § 1 k.p.c., art. 2 ust. 5 u.k.s.e i art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.Bank. (P. Feliga, *Procesowe aspekty tajemnicy bankowej w cywilnym postępowaniu egzekucyjnym*, M.Prawn. 2010, nr 4, s. 219). Por. także wypowiedź A. Kawulskiego, który wskazuje praktykę banków polegającą na pobieraniu opłaty, jeżeli komornik nie dokonuje zajęcia rachunku bankowego, a jedynie żąda udzielenia informacji o posiadaczu danego rachunku (A. Kawulski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 482).

Odrębność omawianych instytucji prawnych przejawia się także w tym, że komornik, występując o udzielenie informacji stanowiącej tajemnicę bankową, powinien wskazać podstawę prawną żądania oraz uzasadniające je okoliczności¹². Bank, do którego zostało skierowane żądanie, ocenia, czy komornik jest uprawniony do żądania określonej informacji, a zatem czy żądanie ma podstawę w przepisach prawa i nie wykracza poza upoważnienie ustawowe¹³. W razie negatywnej oceny tych kwestii bank powinien odmówić komornikowi udzielenia informacji¹⁴. Bank nie ma zaś podobnego uprawnienia do odmowy wykonania obowiązków ustawowych w razie zajęcia rachunku bankowego¹⁵.

Warto jeszcze dodać, że przez wiele lat, w okresie obowiązywania art. 889 § 1 pkt 1 k.p.c., a przed dodaniem przepisu oznaczonego jako litera 1 do art. 105 ust. 1 pkt 2 Pr.bank.¹⁶, nie było kwestionowane istnienie obowiązku zawiadomienia komornika przez bank o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty. Rozróżniane było wówczas też udzielenie informacji stanowiącej tajemnicę bankową i zawiadomienie komornika przez bank o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty¹⁷. Przyjmowano, że komornik nie może żądać od banku informacji stanowiących

¹² J. Majewski, *Uprawnienie żądania od banku informacji objętych tajemnicą bankową*, Pr.Bank. 1999, nr 6, s. 86; M. Bączyk [w:] M. Bączyk, E. Fojcik-Mastalska, L. Góral, J. Ofiarski, J. Pisuliński, W. Pyziół, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2007, s. 551; R. Schmidt, *Tajemnica bankowa w postępowaniu cywilnym. Część pierwsza*, Pr.Bank. 2008, nr 5, s. 44; J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 118; E. Rutkowska-Tomaszewska, *Ochrona prawna klienta na rynku usług bankowych*, Warszawa 2013, s. 522.

¹³ Por. M. Bączyk, *op. cit.*, s. 539; P. Zapadka [w:] A. Mikos-Sitek, P. Zapadka, *Polskie prawo bankowe. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2009, s. 207; M. Krzysztofek, *Tajemnica bankowa i ochrona danych osobowych w praktyce bankowej*, Warszawa 2010, s. 177; J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 118–119; E. Rutkowska-Tomaszewska, *op. cit.*, s. 529. Bank nie ma jednak prawa badać, czy przytoczone okoliczności faktyczne rzeczywiście występują (J. Majewski, *op. cit.*, s. 86; S. Hoc, *Tajemnica bankowa – wybrane problemy*, Pr.Bank. 2008, nr 1, s. 46; E. Rutkowska-Tomaszewska, *op. cit.*, s. 529). Podobnie J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 109–110.

¹⁴ J. Majewski, *op. cit.*, s. 86–87.

¹⁵ Por. M. Romańska, O. Leśniak, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, pod red. J. Ignaczewskiego, Warszawa 2013, s. 856.

¹⁶ Chodzi zatem o okres od dnia 1.01.1965 r. do dnia 31.12.2001 r.

¹⁷ Por. S. Dalka [w:] S. Dalka, J. Rodziewicz, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, Gdańsk 1994, s. 62; J. Rodziewicz [w:] S. Dalka, J. Rodziewicz, *op. cit.*, s. 226; F. Zedler, *op. cit.*, s. 108; Z. Świeboda, *op. cit.*, s. 59 i 259.

tajemnicę bankową, ale w razie zajęcia wierzytelności z rachunku bankowego bank musi zawiadomić komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty¹⁸. Wśród tych przeszkód wymieniano zaś m.in. brak rachunku bankowego¹⁹.

IV. Zgodnie z art. 110 Pr.bank. bank może pobierać przewidziane w umowie prowizje i opłaty z tytułu wykonywanych czynności bankowych oraz opłaty za wykonywanie innych czynności, w tym także opłaty za przygotowanie, sporządzenie i przekazanie informacji stanowiących tajemnicę bankową uprawnionym przez ustawę osobom, organom i instytucjom, z wyłączeniem przypadków, gdy udzielenie informacji następuje na żądanie podmiotów wymienionych w punktach 1–8.

Przed wszystkim należy zwrócić uwagę, że art. 110 Pr.bank. upoważnia bank w sposób szczególny do pobierania opłaty tylko za przekazanie (przygotowanie i sporządzenie) informacji stanowiącej tajemnicę bankową. Przepis ten nie upoważnia zaś banku do pobierania opłaty za przekazanie odpowiedzi, że nie posiada na dany temat informacji objętych tajemnicą bankową²⁰.

Ustawową definicję tajemnicy bankowej zawiera art. 104 ust. 1 Pr.bank., według którego tajemnica bankowa obejmuje wszystkie informacje dotyczące czynności bankowej, uzyskane w czasie negocjacji, w trakcie zawierania i realizacji umowy, na podstawie której bank tę czynność wykonuje. Uogólniając wypowiedzi przedstawicieli nauki, można przyjąć, że tajemnica bankowa obejmuje wszelkie informacje o kliencie banku, o osobie, która nie stała się klientem banku mimo

¹⁸ Por. J. Treder [w:] *Kodeks...*, pod red. Z. Szczurka, *op. cit.*, 1994, s. 288; F. Zedler, *op. cit.*, s. 108; W. Zręda, *Zajęcie...*, *op. cit.*, s. 59. Tak samo po dodaniu przepisu oznaczonego literą 1 do art. 105 ust. 1 pkt 2 Pr.bank. J. Treder [w:] *Kodeks...*, pod red. Z. Szczurka, *op. cit.*, 2005, s. 466.

¹⁹ Por. F. Zedler, *op. cit.*, s. 108; W. Zręda, *Zajęcie...*, *op. cit.*, s. 62. Część autorów wskazuje jako przeszkodę do przekazania zajętej kwoty tylko ustanie rachunku bankowego, pomija zaś problem jego niepowstania (por. E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, t. 2, Warszawa 1994, s. 119; J. Rodziewicz, *op. cit.*, s. 227; P. Osowy, *Egzekucja z rachunku bankowego*, Warszawa 2000, s. 63–64; J. Jankowski, *op. cit.*, s. 906; H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 397; M. Sychowicz, *op. cit.*, s. 1081; S. Cieślak, *op. cit.*, s. 605; K. Flaga-Gieruszyńska, *op. cit.*, s. 1546).

²⁰ Por. wypowiedź przyjmującą *expressis verbis*, że banki mogą żądać opłaty za przygotowanie, sporządzenie i przekazywanie informacji konfidenalnych (M. Bączyk, *op. cit.*, s. 592).

prowadzonych negocjacji, o negocjacjach prowadzonych z tymi osobami i o dokonanych z nimi czynnościach prawnych oraz o innych osobach, które dokonały czynności w związku z umową banku z klientem²¹. Tajemnicą bankową objęte są zatem informacje posiadane przez bank (dane pozytywne). Nie jest zaś objęta tą tajemnicą okoliczność braku informacji na dany temat. W konsekwencji oznacza to, że jeżeli dana osoba (dłużnik egzekwowany) nie jest i nie była klientem banku, informacja w tej kwestii nie jest objęta tajemnicą bankową²². Powstanie tajemnicy bankowej łączy się bowiem z faktem powierzenia bankowi określonej informacji²³, a obowiązek banku zachowania tajemnicy powstaje w momencie, gdy poweźmie on wiadomość podlegającą ochronie²⁴. Reasumując, nie jest objęta tajemnicą bankową okoliczność nieposiadania przez określoną osobę rachunku w danym banku, nawet jeżeli negocjacje w kwestii zawarcia umowy rachunku bankowego były prowadzone. W takim wypadku tajemnicą bankową są objęte fakt negocjacji i ich treść, nie zaś okoliczność braku rachunku.

²¹ Por. B. Smykla, *Tajemnica bankowa – wybrane zagadnienia. Część pierwsza*, R.Pr. 2000, nr 3, s. 53–57; B. Smykla, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2005, s. 330–335; I. Molis [w:] *Prawo bankowe. Komentarz do art. 92a–194*, pod red. F. Zolla, t. 2, Kraków 2005, s. 227–230; T. Dukiet-Nagórska, *Ujawnianie tajemnicy bankowej*, Pr.Bank. 2005, nr 4, s. 51–52, 62; K. Koperkiewicz-Mordel, L. Góral [w:] L. Góral, M. Karlikowska, K. Koperkiewicz-Mordel, *Polskie prawo bankowe*, Warszawa 2006, s. 145; M. Bączyk, *op. cit.*, s. 538–539; R. Schmidt, *op. cit.*, s. 40–43; P. Zapadka [w:] A. Mikos-Sitek, P. Zapadka, *op. cit.*, s. 207; J. Byrski, *Tajemnica prawnie chroniona w działalności bankowej*, Warszawa 2010, s. 37–42; J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 30–33; M. Chudykowski, *Wybrane aspekty tajemnicy bankowej – ochrona historii rachunku bankowego*, M.Prawn. 2010, nr 2, s. 88–89; P. Feliga, *op. cit.*, s. 218; A. Kawulski, *op. cit.*, s. 446–448; Z. Ofiarski, *Prawo bankowe. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 638–641; E. Rutkowska-Tomaszewska, *op. cit.*, s. 511–516.

²² Tak też R. Schmidt, *op. cit.*, s. 42–43. Podobnie J. Treder [w:] *Kodeks...*, pod red. Z. Szczurka, *op. cit.*, 1994, s. 288; W. Zręda, *Zajęcie...*, *op. cit.*, s. 62. Por. także wypowiedzi ogólne na temat tego, jakich wypadków nie obejmuje tajemnica bankowa – pośrednio wynika z nich teza prezentowana w zdaniu zakończonym tym przypisem (E. Rutkowska-Tomaszewska, *op. cit.*, s. 511). Przyjmuje się również, że bank nie narusza tajemnicy, ujawniając, iż dana osoba jest jego klientem, jeżeli nie wskazuje jednocześnie jej powiązania z żadną czynnością bankową (T. Dukiet-Nagórska, *op. cit.*, s. 52; M. Krzysztófek, *op. cit.*, s. 38; E. Rutkowska-Tomaszewska, *op. cit.*, s. 511). Podobnie J. Byrski, *op. cit.*, s. 42; Z. Ofiarski, *op. cit.*, s. 639–640.

²³ Por. J. Molis, *op. cit.*, s. 231; M. Bączyk, *op. cit.*, s. 537; S. Hoc, *op. cit.*, s. 42; A. Tupaj-Cholewa, R.W. Kaszubski, *Dopuszczalność przetwarzania informacji stanowiących tajemnicę bankową dla celów statystycznych*, PPH 2008, nr 10, s. 22; M. Krzysztófek, *op. cit.*, s. 31; Z. Ofiarski, *op. cit.*, s. 639. Podobnie B. Smykla, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 331.

²⁴ Z. Ofiarski, *op. cit.*, s. 639.

Jak zaznaczono, w świetle art. 110 Pr.bank. bank może żądać opłaty tylko wtedy, gdy odpowiada komornikowi pozytywnie, a zatem gdy sporządza informację o rachunku bankowym klienta i przekazuje ją komornikowi. W konsekwencji bank nie jest uprawniony do pobrania opłaty za udzielenie odpowiedzi negatywnej (udzielenie informacji nie-
stanowiącej tajemnicy bankowej) nawet wtedy, gdy odpowiada na żądanie komornika o udzielenie informacji w trybie art. 761 § 1 k.p.c. w zw. z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.bank. Jeżeli więc komornik zwrócił się do banku o udzielenie informacji o rachunku bankowym dłużnika, a bank nie posiada tych informacji, ponieważ dłużnik nie jest i nie był klientem banku, to informując komornika o braku żądanych informacji, bank nie ma prawa żądać za to opłaty, ponieważ nie sporządza, nie przygotowuje, ani nie przekazuje informacji stanowiącej tajemnicę bankową.

Ustalenie, że bank nie może żądać opłaty za udzielenie odpowiedzi negatywnej na podstawie określonej w sposób szczególny w art. 110 Pr.bank. (za udzielenie informacji stanowiącej tajemnicę bankową), wywołuje pytanie, czy bank może żądać w takim wypadku opłaty określonej w art. 110 Pr.bank. w sposób ogólny, a zatem jak za wykonanie każdej innej czynności. W takim wypadku jednak warunkiem ustawowym skutecznego żądania opłaty jest określenie jej w umowie z osobą zobowiązaną do jej uiszczenia²⁵. Należy zatem wskazać okoliczność niebudzącą wątpliwości w literaturze przedmiotu, że komornik, dokonując zajęcia rachunku bankowego, nie wchodzi z bankiem w jakiegokolwiek stosunki umowne²⁶, lecz działa jako organ przymusu państwowego.

²⁵ Por. B. Smykla, *Prawo...*, *op. cit.*, s. 390; D. Rogoń [w:] *Prawo bankowe. Komentarz, Komentarz do art. 92a–194*, pod red. F. Zolla, t. 2, Kraków 2005, s. 346–347; M. Bączyk, *op. cit.*, s. 590; Z. Ofiarski, *op. cit.*, s. 731–732. Nie ma przy tym przeszkód, aby opłata została określona we wzorcu umowy – art. 384 § 1 k.c. (por. D. Rogoń, *op. cit.*, s. 347–348; M. Bączyk, *op. cit.*, s. 590; J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 211; A. Kawulski, *op. cit.*, s. 481; Z. Ofiarski, *op. cit.*, s. 732).

²⁶ Poza zakresem rozważań pozostawiam zaś kwestię, czy komornik, żądając informacji na podstawie art. 761 § 1 k.p.c., wchodzi w stosunki umowne z bankiem. W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że banki nie zawierają z uprawnionymi podmiotami umów dotyczących przekazywania informacji (J. Gliszczyńska, M. Śliwińska, *op. cit.*, s. 212–213; A. Kawulski, *op. cit.*, s. 481). Stanowisko to znajduje potwierdzenie w art. 110 Pr.bank. w części przewidującej pobranie opłaty za udzielenie informacji stanowiącej tajemnicę

Bank zaś, przekazując komornikowi zajętą kwotę albo zawiadamiając komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty, wykonuje obowiązki ustawowe. Wykonanie tych obowiązków przez bank nie zostało pozostawione przez ustawodawcę do dyspozycji banku ani komornika. W konsekwencji bank nie może skutecznie żądać opłaty za zawiadomienie komornika o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty na ogólnej podstawie do pobierania opłat, zawartej w art. 110 Pr.bank., a zatem za „wykonywanie innych czynności”. Dotyczy to zarówno wypadku, gdy bank odpowiada, że dłużnik nie posiada rachunku w tym banku, jak i wypadku, gdy bank informuje, że dłużnik posiada rachunek, lecz nie posiada żadnych środków na tym rachunku albo posiada kwotę niższą od kwoty egzekwowanej.

V. W podsumowaniu powyższych uwag należy stwierdzić:

- 1) Komornik może dokonać skutecznie zajęcia rachunku bankowego, nie wiedząc o tym, czy dłużnik posiada rachunek w danym banku.
- 2) Zawiadomienie komornika przez bank o przeszkodzie do przekazania zajętej kwoty (art. 889 § 1 pkt 1 *in fine* k.p.c.) nie jest tożsame z przekazaniem informacji stanowiącej tajemnicę bankową.
- 3) Informacja stanowiąca tajemnicę bankową to informacja pozytywna o posiadaniu rachunku w danym banku i informacje szczegółowe dotyczące tego rachunku. Nie stanowi zaś tajemnicy bankowej informacja negatywna, a zatem zawiadomienie, że dłużnik nie posiada rachunku bankowego w danym banku. Pobranie opłaty za informację negatywną (informację o braku informacji objętej tajemnicą bankową) jest niedopuszczalne także wtedy, gdy bank odpowiada na żądanie komornika o udzielenie informacji stanowiącej tajemnicę bankową (art. 761 § 1 k.p.c. w zw. z art. 105 ust. 1 pkt 2 lit. 1 Pr.bank.).
- 4) Według zasad ogólnych dotyczących pobierania opłat, określonych w art. 110 Pr.bank., pobranie opłaty za wykonanie czynności przez bank jest dopuszczalne tylko na podstawie umowy banku i podmio-

bankową. Gdyby bowiem dochodziło do zawarcia umowy pomiędzy bankiem i podmiotem uprawnionym do żądania informacji, przepis ten byłby zbędny.

tu zobowiązanego do jej uiszczenia. Komornik, dokonując zajęcia rachunku bankowego, nie wchodzi zaś w jakiegokolwiek stosunki umowne z bankiem.

STRESZCZENIE **Inne prawa majątkowe według Kodeksu postępowania cywilnego jako przedmiot egzekucji sądowej**

W artykule omówiono zagadnienia związane z zakresem przedmiotowym egzekucji z innych praw majątkowych uregulowanej w Kodeksie postępowania cywilnego (art. 909–912 k.p.c.). W pierwszej kolejności przy użyciu wykładni językowej i systemowej dokonano analizy pojęcia „inne prawa majątkowe”. Następnie mając na uwadze wyniki tych wykładni, stworzono katalog praw, które podlegają egzekucji w trybie egzekucji z innych praw majątkowych.

SUMMARY **Other Property Rights According to the Code of Civil Procedure, as a Matter of Judicial Enforcement**

The article discusses the issues related to the scope of the execution of other property rights regulated by the Code of Civil Procedure (Art. 909–912 CCP). Firstly, using literal and systemic interpretation, an analysis is made of the concept of „other property rights”. Subsequently, in view of the results of the interpretations, a catalogue of rights has been developed which are subject to execution under the enforcement of other property rights.

Inne prawa majątkowe według Kodeksu postępowania cywilnego jako przedmiot egzekucji sądowej

I. Egzekucja z innych praw majątkowych jest jednym ze sposobów egzekucji świadczeń pieniężnych. Jako samodzielny sposób egzekucji została ona wyodrębniona w 2005 r. z egzekucji z innych wierzytelności i innych praw majątkowych¹.

Regulacja prawna dotycząca egzekucji z innych praw majątkowych zawarta w art. 909–912 k.p.c. ma charakter ramowy z dwóch powodów. Po pierwsze – brak jest w Kodeksie postępowania cywilnego wyczerpującego wyliczenia praw, do których ten sposób egzekucji się odnosi. Po drugie – do egzekucji z innych praw majątkowych stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z innych wierzytelności, jeżeli przepisy zawarte w dziale IVa tytułu II części III Kodeksu postępowania cywilnego nie stanowią inaczej (art. 909 k.p.c.). W określonych wypadkach, jeżeli zaspokojenie następuje z dochodu lub realizacji prawa, zastosowanie znajdują przepisy o egzekucji przez zarząd przymusowy (art. 911⁶ k.p.c.).

¹ Dokonano tego ustawą z 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2004 r., Nr 172, poz. 1804). Ustawa weszła w życie 5 lutego 2005 r.

Wskazana ramowość regulacji nie jest wadą, a wynika z przyjętej przez ustawodawcę techniki legislacyjnej. Taki zabieg uznać należy za słuszny. Nie sposób bowiem tworzyć w kodeksie listy innych praw majątkowych, ponieważ pojęcie to ciągle ewoluuje, chociażby z tego powodu, że przedmiotem tej egzekucji mogą być również prawa względne, które powstają przez zawarcie umów nienazwanych (art. 353¹ k.p.c.). Natomiast powtarzanie przepisów stałoby w sprzeczności ze względami poprawnej legislacji².

II. Jak wyżej wskazano, przedmiot egzekucji z innych praw majątkowych nie jest precyzyjnie określony. Analizę pojęcia „inne prawa majątkowe” należy przeprowadzić, mając na uwadze nie tylko wykładnię językową, lecz także systemową.

W prawie cywilnym powszechnie znany jest podział na prawa niemajątkowe i prawa majątkowe. Prawo podmiotowe jest prawem niemajątkowym, gdy nie pozostaje w związku z ekonomiczną sferą życia uprawnionego, tj. gdy nie znajduje odbicia w jego majątku³. **Prawem majątkowym** jest natomiast prawo podmiotowe pozostające w bezpośrednim lub przynajmniej pośrednim związku ze sferą ekonomiczną uprawnionego. Prawa te mają wymiar pieniężny⁴.

Aby prawo podmiotowe majątkowe mogło stanowić przedmiot sądowej egzekucji, musi mieć charakter **zbywalny**. Prawo podmiotowe jest zbywalne, gdy możliwe jest jego zbycie zarówno w drodze czynności prawnych między żywymi, jak i przejście w drodze dziedziczenia. Prawa majątkowe, co do zasady, mają charakter praw zbywalnych⁵. O zbywal-

² Por. rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz.U. z 2002 r., Nr 100, poz. 908).

³ Do praw niemajątkowych należą: prawa osobiste, w tym prawa niemajątkowe na dobrach niematerialnych oraz prawa rodzinne niemajątkowe.

⁴ A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne*, Warszawa 2001, s. 138; E. Skowrońska-Bocian, *Prawo cywilne. Część ogólna. Zarys wykładu*, Warszawa 2005, s. 153; M. Pyziak-Szafnicka, *Prawo cywilne – część ogólna. System prawa prywatnego*, pod red. M. Safjana, t. I, Warszawa 2007, s. 716–717. W prawie polskim do praw majątkowych zalicza się: prawa rzeczowe, wierzytelności, prawa na dobrach niematerialnych o charakterze majątkowym, prawa rodzinne o charakterze majątkowym, prawa spadkowe (prawo dziedziczenia).

⁵ Wyjątek w tym zakresie stanowią np. użytkowanie (art. 254 k.c.), służebność osobista

ności decyduje sam ustawodawca, kształtując uprawnienia podmiotu⁶. Wyłączenie określonego prawa z obrotu bądź ograniczenia w tym obrocie muszą wynikać z przepisu ustawy. Prawo podmiotowe jest niezbywalne, gdy ustawa wyłącza możliwość zmiany jego podmiotu. Zwykle charakter niezbywalny mają prawa niemajątkowe, w szczególności dobra osobiste⁷.

W niektórych wypadkach przedmiotem egzekucji mogą być jednak prawa majątkowe, których możność zbycia została wyłączona ustawą, ale wykonanie prawa może być powierzone komuś innemu, jeżeli prawo to przynosi dochód oraz jeżeli w związku z takim prawem powstały wymagalne inne roszczenia, których przedmiotem jest świadczenie pieniężne albo inne świadczenia w naturze (zob. art. 911⁵ oraz 911⁶ k.p.c.). W takim wypadku wyłączona jest jedynie sprzedaż takiego prawa.

Egzekucji z innych praw majątkowych podlegają zarówno prawa bezwzględne, jak i względne, np. wynikające z różnych umów (np. umowa *timeshare*).

Zastosowanie wykładni systemowej prowadzi natomiast do konstatacji, że przez „inne prawa majątkowe” należy rozumieć prawa majątkowe, dla których nie przewidziano osobnych sposobów egzekucji⁸. Będą to prawa inne niż wierzytelność, prawo własności, prawo użytkowania wieczystego, prawo do statku morskiego wpisanego do rejestru okrętowego oraz ograniczone prawo rzeczowe, jakim jest spółdzielcze własnościowe prawo do lokalu. Wyłączenie wierzytelności z zakresu przedmiotowego pojęcia „inne prawa majątkowe” wynika z tego, że egzekucja z wierzytelności odbywa się na podstawie przepisów o egzeku-

(art. 300 k.c.), prawo odkupu (art. 595 § 1 k.c.). Jednak np. użytkowanie nieruchomości w ramach umowy *timeshare* jest zbywalne (art. 20 zd. 2 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o *timeshare*, Dz.U. z 2011 r., Nr 230, poz. 1370).

⁶ M. Pyziak-Szafnicka, *op. cit.*, s. 738.

⁷ E. Skowrońska-Bocian, *op. cit.*, s. 154.

⁸ M. Mrówczyński, *Egzekucja z innych wierzytelności i innych praw majątkowych [w:] Egzekucja sądowa świadczeń pieniężnych w Polsce*, pod red. K. Lubińskiego, Sopot 2002, s. 200.

cji z innych wierzytelności⁹, ale również z wynagrodzenia za pracę czy z rachunku bankowego. Z kolei egzekucja z prawa własności odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości albo nieruchomości. Natomiast do egzekucji z użytkowania wieczystego, ze statków morskich¹⁰ oraz spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu stosuje się odpowiednio przepisy o egzekucji z nieruchomości (art. 1004 k.p.c., art. 1014 k.p.c., art. 17¹³ ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych – t.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1222 ze zm.).

III. Mając na uwadze powyższe spostrzeżenia, można spróbować stworzyć listę praw, które mogą być przedmiotem egzekucji z „innych praw majątkowych”. Należą do nich w szczególności:

1. prawa autorskie i prawa pokrewne;
2. prawa własności przemysłowej (art. 910¹ k.p.c.);
3. wyłączne prawo hodowcy do odmiany;
4. prawo przysługujące wspólnikowi na wypadek wystąpienia ze spółki cywilnej lub jej rozwiązania (art. 911² k.p.c.);
5. udział wspólnika w spółce handlowej albo prawo wspólnika z tytułu udziału w takiej spółce, którymi wspólnikowi wolno rozporządzać, jak również prawa majątkowe akcjonariusza (art. 911³ k.p.c.);
6. instrumenty finansowe zapisane na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku (art. 911⁸ k.p.c.);
7. prawo, z mocy którego można żądać podziału majątku (art. 912 k.p.c.);
8. prawo do domeny internetowej;
9. *timeshare*, długoterminowy produkt wakacyjny;
10. ekspektatywa prawa.

Zaznaczyć jednak wyraźnie należy, że podane wyżej wyliczenie nie może być uznawane za wyczerpujące.

⁹ Przez inne wierzytelności należy rozumieć wierzytelności inne niż wierzytelność o zapłatę wynagrodzenia za pracę oraz wierzytelność o wypłatę pieniędzy zgromadzonych na rachunku bankowym.

¹⁰ Zgodnie z art. 1021 k.c. egzekucja ze statków morskich niewpisanych do rejestru okrętowego odbywa się według przepisów o egzekucji z ruchomości.

Ad 1. **Prawa autorskie i prawa pokrewne**¹¹. Problematyka praw autorskich i praw pokrewnych została w sposób wyczerpujący uregulowana w ustawie z 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹². Przedmiotem ochrony jest utwór, który stanowi przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu jego wykorzystania (art. 1 ust. 1 pr. aut.). Na gruncie prawa autorskiego ochronie podlega program komputerowy (art. 74 ust. 1 pr. aut.).

Prawa autorskie dzieli się na prawa osobiste¹³ i prawa majątkowe. Autorskie prawa osobiste są niezbywalne, dlatego nie podlegają egzekucji. Natomiast autorskie prawa majątkowe, zgodnie z art. 18 ust. 1 pr. aut., nie podlegają egzekucji, dopóki służą twórcy. Nie dotyczy to wymagalnych wierzytelności.

Do autorskich praw majątkowych zalicza się prawo do: 1) wynagrodzenia, 2) korzystania z utworu i rozporządzania nim na wszystkich polach eksploatacji. Co do zasady względem utworu prawa autorskie przysługują twórcy. Z praktycznego punktu widzenia najistotniejsze znaczenie ma prawo do wynagrodzenia, np. w zamian za przeniesienie prawa do wydania utworu twórca nabywa prawo do wynagrodzenia z tytułu zwielokrotniania i wprowadzenia do obrotu egzemplarzy; w zamian za przeniesienie prawa do wykonania dzieła muzycznego uzyskuje się prawo do tantiem z tytułu tego rodzaju eksploatacji.

Jak wskazano, ochrona wynikająca z art. 18 ust. 1 pr. aut. trwa dopóty, dopóki autorskie prawa majątkowe przysługują twórcy. Z chwilą rozporządzenia w części lub w całości tymi prawami przez twórcę ochrona

¹¹ Zob. również A. Nowak-Gruca, *Zdatność egzekucyjna praw własności intelektualnej*, PPE 2012, nr 7–10, s. 15 i n.

¹² T.j. Dz.U. z 2006 r., Nr 90, poz. 631 ze zm. (dalej: pr. aut.).

¹³ Prawa osobiste chronią nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się więź twórcy z utworem. Do praw osobistych zalicza się w szczególności prawo do: 1) autorstwa utworu, 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo, 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania, 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności, 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

przed egzekucją ustaje w stosunku do tych autorskich praw majątkowych, które zostały nabyte przez następcę prawnego, nawet jeśli zgodnie z art. 41 ust. 1 pkt 2 pr. aut. wyłączona zostanie możliwość ich dalszego przeniesienia na inne osoby (art. 83i § 1 pkt 3 k.p.c.). Po śmierci twórcy spadkobiercy mogą sprzeciwić się egzekucji z prawa autorskiego do utworu nieopublikowanego, chyba że sprzeciw byłby niezgodny z ujawnioną wolą twórcy co do rozpowszechniania utworu (art. 18 ust. 2 pr. aut.).

W literaturze przedmiotu¹⁴ zwraca się uwagę, że niektóre umowy przenoszące prawa mogą tworzyć relację szczególnego zaufania (np. przeniesienie praw zależnych na podmiot posiadający szczególne kwalifikacje do tworzenia i eksploatacji opracowań i przeróbek utworu), a w konsekwencji wykonywanie prawa przez następcę prawnego nie będzie mogło być powierzone komu innemu (egzekwującemu wierzycielowi). W tej sytuacji może być wskazane zastosowanie przepisów o zarządzie prawem (art. 908 § 2 w zw. z art. 1064¹ i n. k.p.c.), a nie jego sprzedaż. Twórca ani jego spadkobiercy nie będą jednak w takich okolicznościach uczestnikami postępowania egzekucyjnego. E. Traple wskazuje, że mogliby oni w takiej sytuacji wnosić o zabezpieczenie roszczenia o ochronę autorskich praw osobistych przez zawieszenie postępowania.

Do praw pokrewnych zalicza się: prawo do artystycznych wykonania (art. 85 ust. 1 pr. aut.), prawo do fonogramów i wideogramów (art. 94 pr. aut.), prawo do nadań programów (art. 97 pr. aut.), prawo do pierwszych wydań naukowych i krytycznych (art. 99¹ pr. aut.). Jeżeli chodzi o prawo do artystycznych wykonania, podlega ono ograniczeniom co do możliwości prowadzenia egzekucji, o których stanowi art. 18 pr. aut.

Ad 2. Prawa własności przemysłowej¹⁵. Własność przemysłowa jest zbiorczym pojęciem, obejmującym tę grupę dóbr niematerialnych,

¹⁴ E. Traple [w:] *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, pod red. J. Barty, R. Markiewicza, LEX/el. 2011.

¹⁵ Zob. również A. Nowak-Gruca, *op. cit.*, s. 15 i n.

których rola i znaczenie ujawnia się w szeroko rozumianym przemyśle, bez względu na to, czy dobra te są wynikiem twórczego wysiłku umysłu ludzkiego, czy też przenoszą jedynie określone informacje¹⁶. Ochrona praw własności przemysłowej jest ukształtowana na wzór prawa własności rzeczy, tzn. są to prawa wyłączne i bezwzględne o charakterze majątkowym, które powstają na podstawie decyzji administracyjnej organu państwowego. Prawa te mają charakter formalny, tj. powstają w drodze decyzji administracyjnej, są ważne i chronią oznaczone dobra, dopóki nie wygasną lub nie zostaną unieważnione przez organ, który wydał decyzję¹⁷.

Katalog praw własności przemysłowej nie jest zamknięty. W wyniku rozwoju technologicznego nowe dobra zasługują na ochronę prawną. Obejmuje on dobra niematerialne wskazane w ustawie, ale również tajemnice handlowe, organizacyjne i handlowe przedsiębiorców¹⁸. Zasadnicza regulacja omawianych praw zawarta jest w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej¹⁹.

Z przepisów Kodeksu postępowania cywilnego *expressis verbis* wynika, że spośród praw własności przemysłowej do innych praw majątkowych ustawodawca zalicza niewątpliwie: prawo z patentu, prawo ochronne na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru użytkowego, prawa z rejestracji znaku towarowego, prawa z rejestracji topografii układu scalonego (art. 910¹ k.p.c.). Do przytoczonego wyliczenia zgłosić należy zastrzeżenie terminologiczne. Mianowicie prawo z rejestracji wzoru zdobniczego wymienione w art. 910¹ k.p.c. zostało zastąpione w 2000 r. prawem z rejestracji wzoru przemysłowego.

¹⁶ U. Promińska [w:] *Prawo własności przemysłowej*, pod red. U. Promińskiej, Warszawa 2005, s. 18; R. Podrecki, *Środki ochrony praw własności intelektualnej*, Warszawa 2011, s. 23; R. Skubisz, *Prawo własności przemysłowej* [w:] *System prawa prywatnego*, pod red. R. Skubisza, t. XIVa, Warszawa 2012, s. 43–46.

¹⁷ U. Promińska, *op. cit.*, s. 20.

¹⁸ *Ibidem*, s. 15.

¹⁹ T.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1410 (dalej: p.w.p.).

Prawo z patentu

Ustawa Prawo własności przemysłowej, podobnie jak inne tego rodzaju akty na świecie, nie definiuje pojęcia wynalazku. Ustawa wskazuje natomiast, na jakie wynalazki może być udzielona ochrona: na wynalazki, które są nowe, posiadają poziom wynalazczy i nadają się do przemysłowego stosowania (art. 24 p.w.p.). W ustawie występuje również pojęcie wynalazku biotechnologicznego. Uprawniony z patentu może uzyskać patent na ulepszenie lub uzupełnienie wynalazku, które posiada cechy wynalazku, a nie może być stosowane samoistnie (patent dodatkowy). Można również uzyskać patent dodatkowy do już uzyskanego patentu dodatkowego.

Przez uzyskanie patentu nabywa się prawo wyłącznego korzystania z wynalazku w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej (art. 63 ust. 1 p.w.p.). Patent na wynalazek jest prawem, którego udziela Urząd Patentowy w drodze decyzji warunkowej (pod warunkiem udzielania opłaty za pierwszy okres ochrony) na rzecz podmiotu uprawnionego do uzyskania patentu po stwierdzeniu w procedurze pełnego badania, że zostały spełnione warunki wymagane do jego uzyskania. Udzielone patenty podlegają wpisowi do rejestru patentowego, a informacja o ich udzieleniu publikowana jest w „Wiadomościach Urzędu Patentowego”. Stronica księgi rejestrowej rejestru patentów składa się z nagłówka i siedmiu rubryk oznaczonych literami A–G. Zajęcia prawa dokonane przez uprawniony organ wpisywane są do rubryki F.

Czas trwania patentu wynosi 20 lat od daty dokonania zgłoszenia wynalazku w Urzędzie Patentowym (art. 63 ust. 3 p.w.p.). Patent jest zbywalny i podlega dziedziczeniu, przy czym umowa o przeniesienie patentu wymaga, pod rygorem nieważności, zachowania formy pisemnej. Przeniesienie patentu staje się skuteczne wobec osób trzecich z chwilą wpisu tego przeniesienia do rejestru patentowego.

Na podstawie Konwencji o udzielaniu patentów europejskich (ang. *European Patent Convention* – EPC) z 5 października 1973 r., sporządzo-

nej w Monachium²⁰, Europejski Urząd Patentowy z siedzibą w Monachium²¹ udziela tzw. patentu europejskiego. Postępowanie jest otwarte dla podmiotów bez ograniczeń co do państwa pochodzenia. Mogą więc w tym trybie uzyskać ochronę nie tylko podmioty z państw członkowskich EPC, lecz także z innych państw. Istota patentu europejskiego polega na tym, że na podstawie jednego zgłoszenia i jednego postępowania uzyskuje się europejski patent, skuteczny na terytorium tych państw członkowskich, które zostały wskazane przez zgłaszającego. Patent europejski przyznaje uprawnionemu w każdym państwie członkowskim takie same prawa, jakie przyznawałby patent krajowy udzielony w tym państwie. Chcąc oddać istotę patentu europejskiego, określa się go jako wiązkę patentów krajowych.

Zajęcie patentu europejskiego następuje poprzez wysłanie stosownych dokumentów do Urzędu Patentowego RP. Wpisy o stanie prawnym patentów europejskich są dokonywane w wyodrębnionej części rejestru patentowego.

Jeżeli uprawniony z patentu udzielił licencji na korzystanie z niego, możliwa jest jedynie egzekucja z wierzytelności, jaka wynika z umowy licencyjnej (art. 895 i n. k.p.c.). Natomiast zajęcie prawa z patentu obejmuje również wierzytelność wynikającą z umowy licencyjnej i nie jest konieczne prowadzenie odrębnej egzekucji (art. 911⁴ i 911⁵ k.p.c.). Wówczas zaspokojenie wierzyciela może nastąpić nie przez sprzedaż zajętego prawa, ale z dochodu, jakie ono przynosi (art. 911⁶ § 1 k.p.c.).

Dodatkowe prawo ochronne na produkty lecznicze oraz produkty ochrony roślin (*supplementary protection certificates – SPC*)

Ta regulacja prawna dotyczy dodatkowego prawa ochronnego na produkty lecznicze oraz produkty ochrony roślin (art. 75¹–75¹⁰ p.w.p.). Przepisy zawarte w p.w.p. mają charakter proceduralny, natomiast regulacja

²⁰ Dz.U. 2004, Nr 79, poz. 737.

²¹ Agendy Europejskiego Urzędu Patentowego znajdują się w Hadze, Berlinie i Wiedniu.

materialnoprawna zawarta jest w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 469/2009 z 2 czerwca 2009 r. dotyczącego dodatkowego świadectwa ochronnego dla produktów leczniczych²². Istotą dodatkowych praw ochronnych jest przedłużenie ochrony patentowej wyłącznie w odniesieniu do produktów leczniczych i środków ochrony roślin w celu zrekomensowania czasu, jaki upłynął pomiędzy zgłoszeniem patentu a uzyskaniem zezwolenia na wprowadzenie produktu lub środka na rynek.

Mimo że Kodeks postępowania cywilnego nie wspomina o tym prawie w art. 910² k.p.c., nie ulega wątpliwości, że jako prawo zbywalne podlega ono egzekucji.

Prawo ochronne na wzór użytkowy

Wzorem użytkowym jest nowe i użyteczne rozwiązanie o charakterze technicznym, dotyczące kształtu, budowy lub zestawienia przedmiotu o trwałej postaci (art. 94 ust. 1 p.w.p.), np. sadzarka, podajnik papieru, kombajn do zbierania owoców, elementy rurowe zjeżdżalni wodnych, listwa przypodłogowa lub maskująca, woreczek z zapięciem, układ elektryczny, hydrauliczny, pneumatyczny. Wzór użytkowy może być utrwalony w formie modelu, schematu, rysunku, fotografii lub opisu. Prawo ochronne na wzór użytkowy to prawo do wyłącznego korzystania ze wzoru użytkowego przez określony czas w sposób zarobkowy (przemysłowy, handlowy) na terytorium danego państwa lub państw, przyznane przez kompetentny organ państwowy, regionalny albo międzynarodowy. Udzielone przez Urząd Patentowy RP prawa ochronne na wzory użytkowe podlegają wpisowi do rejestru wzorów użytkowych, a informację o udzieleniu prawa publikuje się w „Wiadomościach Urzędu Patentowego”.

Rejestr wzorów użytkowych składa się z nagłówka i siedmiu rubryk. Zajęcia prawa dokonane przez uprawniony organ wpisywane są do rubryki F.

²² Dz.U. UE L 152 z 16.06.2009, s. 1.

Prawo z rejestracji znaku towarowego

Znakiem towarowym może być każde oznaczenie, które można przedstawić w sposób graficzny, jeżeli oznaczenie takie nadaje się do odróżnienia towarów jednego przedsiębiorstwa od towarów innego przedsiębiorstwa (art. 120 ust. 1 p.w.p.). Znakiem towarowym może być nazwa, logo, marka, slogan, symbol, rysunek, hasło, dźwięk bądź inny znak umożliwiający odróżnienie towaru albo usługi, kształt towaru lub opakowania, lub niektóre jego elementy. Przez uzyskanie prawa ochronnego nabywa się prawo wyłącznego używania znaku towarowego w sposób zarobkowy lub zawodowy na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej²³.

Prawo ochronne na znak towarowy, udzielone przez Urząd Patentowy RP, ma terytorialny charakter, co oznacza, że jest ono skuteczne wyłącznie w granicach terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Urząd Patentowy RP prowadzi rejestr znaków towarowych. Stronica księgi rejestrowej rejestru znaków towarowych składa się z nagłówka i ośmiu rubryk (A–H). Zajęcia prawa w toku egzekucji są wpisywane do rubryki F.

Istnieje jednakże możliwość rozszerzenia zasięgu terytorialnego znaku towarowego na inne państwa, np. poprzez system madrycki²⁴ lub system regionalny²⁵.

²³ Prawo wyłącznego używania znaku towarowego obejmuje w szczególności uprawnienie do: umieszczania tego znaku na towarach objętych prawem ochronnym lub ich opakowaniach, oferowania i wprowadzania tych towarów do obrotu, ich importu lub eksportu oraz składowania w celu oferowania i wprowadzania do obrotu, a także oferowania lub świadczenia usług pod tym znakiem; umieszczania znaku na dokumentach związanych z wprowadzaniem towarów do obrotu lub związanych ze świadczeniem usług; posługiwania się znakiem w celu reklamy.

²⁴ Zgłoszenia znaku dokonuje się w Biurze Międzynarodowym Światowej Organizacji Własności Intelektualnej (WIPO) w Genewie za pośrednictwem Urzędu Patentowego RP. Rejestracja możliwa jest w wybranych państwach, które są stronami Porozumienia madryckiego o międzynarodowej rejestracji znaków towarowych lub też Protokołu do tego Porozumienia.

²⁵ System ten polega na dokonaniu zgłoszenia znaku we właściwym urzędzie regionalnym. Znak towarowy będzie wówczas chroniony na terytorium wszystkich państw członkowskich tego systemu. Jest to procedura właściwa dla wspólnotowych znaków

Najpopularniejsza baza znaków towarowych zarejestrowanych na poziomie krajowym, znaków towarowych wspólnotowych i zarejestrowanych w systemie międzynarodowym to TMview.

Prawo z rejestracji wzoru przemysłowego

Wzór przemysłowy jest nową i posiadającą indywidualny charakter postacią wytworu lub jego części, nadaną mu w szczególności przez cechy linii, konturów, kształtów, kolorystykę, strukturę lub materiał wytworu oraz przez jego ornamentację. Wytworem jest każdy przedmiot wytworzony w sposób przemysłowy lub rzemieślniczy, obejmujący w szczególności opakowanie, symbole graficzne oraz kroje pisma typograficznego, z wyłączeniem programów komputerowych (art. 102 p.w.p.). Wzór przemysłowy chroniony jest prawem z rejestracji, co oznacza prawo do wyłączności korzystania z tego wzoru w sposób zarobkowy lub zawodowy na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej.

Urząd Patentowy RP prowadzi rejestr wzorów przemysłowych. Stronica tego rejestru składa się z nagłówka oraz sześciu rubryk. Zajęcie prawa dokonane przez uprawniony organ wpisywane jest do rubryki E.

Prawo z rejestracji układu scalonego

Według ustawy Prawo własności przemysłowej przez topografię układu scalonego rozumie się rozwiązanie polegające na przestrzennym, wyrażonym w dowolny sposób rozplanowaniu elementów, z których co najmniej jeden jest elementem aktywnym, oraz wszystkich lub części połączeń układu scalonego. Na topografię udzielane jest prawo z rejestracji. Termin „prawo z rejestracji” oznacza prawo udzielone bez sprawdzania przez Urząd Patentowy RP.

towarowych. Podmiot, dokonując jednego zgłoszenia w Urzędzie Harmonizacji Rynku Wewnętrznego (OHIM) w Alicante, może uzyskać ochronę swojego znaku towarowego na obszarze całej Unii Europejskiej. Innymi regionalnymi urzędami są: Urząd Znaków Towarowych Beneluksu (BTO), Afrykańska Organizacja Własności Przemysłowej (ARIPO) czy Euroazjatycka Organizacja Patentowa (EAPO).

Urząd Patentowy RP prowadzi rejestr topografii układów scalonych. Stronica tego rejestru składa się z nagłówka oraz sześciu rubryk. Zajęcie tego prawa dokonane przez uprawniony organ wpisywane jest do rubryki E.

Obecnie w rejestrze topografii układów scalonych nie figuruje żadna pozycja.

Ad 3. Wyłączne prawo hodowcy do odmiany roślin. Prawo to uregulowane jest w ustawie z 26 czerwca 2003 r. o ochronie prawnej odmian roślin²⁶. Zgodnie z art. 4 ust. 1 tej ustawy hodowca może ubiegać się o przyznanie wyłącznego prawa, jeżeli odmiana jest odrębna, wyrównana, trwała oraz nowa, a jej nazwa odpowiada wymaganiom wskazanym w art. 9 ust. 1 ustawy. Wyłączne prawo hodowcy do odmiany przyznaje dyrektor Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych (COBORU). Wykaz odmian chronionych wyłącznym prawem hodowcy do odmiany oraz wykaz odmian zgłoszonych o przyznanie wyłącznego prawa jest publikowany corocznie w każdym trzecim numerze w roku „Diariusza Centralnego Ośrodka Badania Odmian Roślin Uprawnych”. Ponadto wykaz dostępny jest na stronach internetowych COBORU.

Ochrona udzielana przez COBORU ma zasięg regionalny, tzn. obowiązuje tylko na terytorium Polski. Na poziomie unijnym ochronę gwarantuje rejestracja odmiany rośliny we Wspólnotowym Urzędzie Odmiany Roślin (CPVO), z siedzibą w Angers we Francji.

Ad 4. Prawo przysługujące wspólnikowi na wypadek wystąpienia ze spółki cywilnej lub jej rozwiązania. Zajęcie tego prawa jest konieczne (przesłanka *sine qua non*), jeżeli wierzyciel osobisty chce uzyskać uprawnienie do wypowiedzenia udziałów w spółce cywilnej. Wierzyciel osobisty to podmiot, któremu przysługuje względem dłużnika wierzytelność niepozostająca w związku ze spółką cywilną.

Zgodnie z art. 870 k.c., jeżeli w ciągu ostatnich sześciu miesięcy została przeprowadzona bezskuteczna egzekucja z ruchomości wspólnika, jego wierzyciel osobisty, który uzyskał zajęcie praw przysługujących

²⁶ T.j. Dz.U. z 2013 r., Nr 137, poz. 1300 ze zm.

wspólnikowi na wypadek wystąpienia ze spółki lub jej rozwiązania, może wypowiedzieć jego udział w spółce na trzy miesiące naprzód, chociażby spółka była zawarta na czas oznaczony. Jeżeli umowa spółki przewiduje krótszy termin wypowiedzenia, wierzyciel może z tego terminu skorzystać. Zgodnie z art. 911² § 1 k.p.c. zajęcie praw dłużnika na wypadek wystąpienia ze spółki cywilnej lub jej rozwiązania dokonane jest z chwilą powiadomienia dłużnika o zajęciu. O zajęciu komornik powiadamia pozostałych wspólników, jeżeli ich adresy zostały mu podane przez którąkolwiek ze stron. Pozostali wspólnicy w terminie dwóch tygodni od powiadomienia obowiązani są przedstawić komornikowi wykaz przedmiotów, wierzytelności i praw, które przypadną dłużnikowi na wypadek wystąpienia ze spółki lub jej rozwiązania. Za niewykonanie tego obowiązku komornik wymierza grzywnę w wysokości do dwóch tysięcy złotych (art. 911² w zw. z art. 886 § 1 k.p.c.).

Zasady rozliczenia ze wspólnikiem ustępującym ze spółki określone są w art. 871 k.c. W wyniku zajęcia uprawnionym do otrzymania tego, co przypadło dłużnikowi w wyniku rozliczenia następującego po wypowiedzeniu udziału w spółce cywilnej, jest wierzyciel, np. komornik sądowy wydaje wierzycielowi pieniądze, ruchomości zaś są sprzedawane w drodze przepisów o egzekucji z ruchomości.

Ad 5. Udział wspólnika w spółce handlowej albo prawo wspólnika z tytułu udziału w takiej spółce, którymi wspólnikowi wolno rozporządzać, jak również prawa majątkowe akcjonariusza (art. 911³ k.p.c.). Zgodnie z art. 1 § 2 k.s.h. spółkami handlowymi są: spółka jawna, spółka partnerska, spółka komandytowa, spółka komandytowo-akcyjna, spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i spółka akcyjna. Mimo literalnego brzmienia przepisu art. 911³ k.p.c., stanowiącego o udziale wspólnika w spółce handlowej, poza sporem jest, że egzekucja z udziałów w takiej spółce dotyczyć może jedynie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością²⁷. W odniesieniu do handlowych spółek osobo-

²⁷ Tak też M. Sychowicz [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Piasieckiego, A. Marciniaka, t. III: *Postępowanie nieprocesowe, w razie zaginięcia lub zniszcze-*

wych możliwa jest jedynie egzekucja z praw wspólnika z tytułu udziału w spółce handlowej, którymi wspólnikowi wolno rozporządzać. Wynika to z istoty osobowych spółek handlowych, w których skład osobowy wspólników ma pierwszorzędne znaczenie. W drodze egzekucji nie może zatem dojść do zmiany składu osobowego osobowej spółki handlowej przez powstanie stosunku członkostwa na rzecz wierzyciela egzekwującego²⁸.

Zgodnie z art. 62 § 1 k.s.h. w czasie trwania spółki wierzyciel wspólnika może uzyskać zajęcie tylko tych praw służących wspólnikowi z tytułu udziału w spółce, którymi wspólnikowi wolno rozporządzać. Przeniesienie ogółu praw i obowiązków w drodze egzekucji nie jest możliwe. Powołany przepis art. 62 § 1 k.s.h. obejmuje jedynie określone prawa częściowe, którymi wspólnik może rozporządzać, np. przyznane wspólnikowi prawo do zysku (dywidendy) za dany rok obrotowy, a nie prawo do potencjalnego zysku²⁹.

Prawo wspólnika z tytułu udziału w spółce handlowej, którym wspólnikowi wolno rozporządzać, dotyczy również spółek handlowych osobowych i obejmuje m.in.: prawo do udziału w zyskach (tzw. dywidenda), prawo uczestnictwa w podziale majątku spółki, prawo do zwrotu wpłat dokonanych na kapitał zakładowy w razie jego obniżenia. Zaznaczyć należy, że zajęcie udziału w spółce handlowej, którym wspólnikowi wolno rozporządzać, jest kategorią szerszą, ponieważ obejmuje swoim zakresem również prawa wspólnika z tytułu udziału w takiej spółce (zob. art. 911⁴ k.p.c.). Zatem zajęcie udziału dłużnika w spółce z o.o. obejmuje swym zakresem także np. prawo do dywidendy. Od wyboru wierzyciela

nia akt, zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do art. 506–1088, Warszawa 2012, s. 1169; S. Cieślak, *Egzekucja przeciwko spółce handlowej oraz z akcji i udziałów w tej spółce*, PPE 2003, nr 4–5, s. 21; M. Koenner, *Egzekucja z innych wierzytelności i innych praw majątkowych* [w:] *Egzekucja sądowa w Polsce*, pod red. Z. Szczurka, Sopot 2007, s. 525; G. Koziół, *Dopuszczalność sprzedaży egzekucyjnej praw wspólnika a stosunek członkostwa w handlowej spółce osobowej*, Prawo Spółek 2008, nr 10, s. 31.

²⁸ A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Kraków 2006, s. 299; J. Szwaja [w:] S. Soltysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2001, s. 366.

²⁹ G. Koziół, *op. cit.*, s. 31.

zależy jedynie, czy będzie on prowadził egzekucję z udziałów, czy poszczególnych praw przysługujących wspólnikowi z tytułu udziału w takiej spółce.

Prawa majątkowe akcjonariusza odnoszą się do akcjonariusza w spółce komandytowo-akcyjnej, jak również akcyjnej. Obejmują one m.in.: prawo do udziału w zyskach (tzw. dywidenda), prawo uczestnictwa w podziale majątku spółki, prawo do wynagrodzenia w zamian za umorzenie akcji, prawo do otrzymania ceny w wypadku przymusowego wykupu lub odkupu akcji.

Ad 6. **Instrumenty finansowe zapisane na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku** (art. 911⁸ k.p.c.). Pojęciu „instrumenty finansowe” nadawać należy znaczenie wynikające z ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³⁰. Przepis art. 2 tej ustawy klasyfikuje instrumenty finansowe jako:

1. papiery wartościowe (np. akcje, prawa poboru, prawa do akcji, warran-ty subskrypcyjne, kwity depozytowe, obligacje, listy zastawne itd.);
2. niebędące papierami wartościowymi:
 - a) tytuły uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania,
 - b) instrumenty rynku pieniężnego,
 - c) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward na stopę procentową, inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest papier wartościowy, waluta, stopa procentowa, wskaźnik rentowności lub inny instrument pochodny, indeks finansowy lub wskaźnik finansowy, które są wykonywane przez dostawę lub rozliczenie pieniężne,
 - d) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward na stopę procentową oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które są wykonywane przez rozliczenie pie-

³⁰ Dz.U. Nr 183, poz. 1538 ze zm.; M. Rośniak-Marczuk, *Egzekucja sądowa z instrumentów finansowych*, Warszawa 2011, s. 2; J. Gołaczyński, *Zajęcie instrumentów finansowych zapisanych na rachunku* [w:] *Wybrane zagadnienia egzekucji sądowej*, pod red. J. Gołaczyńskiego, Warszawa 2008; W. Tomalak, *Status ustrojowy i procesowy komornika sądowego*, Warszawa 2014, s. 405.

niężne lub mogą być wykonywane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron,

- e) opcje, kontrakty terminowe, swapy oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które są wykonywane przez dostawę, pod warunkiem że są dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym lub w alternatywnym systemie obrotu,
- f) niedopuszczone do obrotu na rynku regulowanym ani w alternatywnym systemie obrotu opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar, które mogą być wykonywane przez dostawę, nie są przeznaczone do celów handlowych i wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych,
- g) instrumenty pochodne dotyczące przenoszenia ryzyka kredytowego,
- h) kontrakty na różnicę,
- i) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward dotyczące stóp procentowych oraz inne instrumenty pochodne odnoszące się do zmian klimatycznych, stawek frachtowych, uprawnień do emisji oraz stawek inflacji lub innych oficjalnych danych statystycznych, które są wykonywane przez rozliczenie pieniężne albo mogą być wykonywane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron, a także wszelkiego rodzaju inne instrumenty pochodne odnoszące się do aktywów, praw, zobowiązań, indeksów oraz innych wskaźników, które wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych.

Egzekucja ze wskazanych wyżej instrumentów finansowych jest możliwa, jeżeli zapisane są one na rachunku papierów wartościowych lub innym rachunku. Do prowadzenia rachunku papierów wartościowych uprawnione są podmioty prowadzące działalność maklerską oraz podmioty nieposiadające statusu firmy inwestycyjnej uprawnione do prowadzenia rachunków papierów wartościowych na podstawie ze-

zwolenia Komisji Nadzoru Finansowego³¹. Na rachunku papierów wartościowych, wbrew jego literalnej nazwie, mogą być zapisane zdematerializowane papiery wartościowe znajdujące się w obrocie na rynku regulowanym, zdematerializowane papiery wartościowe znajdujące się w alternatywnym systemie obrotu oraz zdematerializowane instrumenty finansowe niebędące papierami wartościowymi znajdujące się na rynku regulowanym lub w alternatywnym systemie obrotu³².

Inne rachunki, na których mogą być zapisane instrumenty finansowe, to rachunek praw majątkowych, ewidencja instrumentów rynku niepublicznego oraz rachunek instrumentów rynku niepublicznego³³.

Ad 7. Prawo, z mocy którego można żądać podziału majątku. W literaturze prawa postępowania egzekucyjnego wśród tych praw wymienia się:

1. prawo współwłaściciela w częściach ułamkowych do zniesienia współwłasności (art. 210 k.c.);
2. prawo spadkobiercy do działu spadku (art. 1037 k.p.c.);
3. prawo małżonka (i byłego małżonka) do podziału majątku wspólnego po ustaniu małżeńskiej wspólności majątkowej (art. 46 k.r.o. w zw. z art. 1037 k.c.);
4. prawo wspólnika spółki cywilnej jawnej, partnerskiej, komandytowej, komandytowo-akcyjnej do podziału majątku po jej rozwiązaniu lub wypowiedzeniu;
5. prawo wspólnika spółki jawnej, partnerskiej, komandytowej, komandytowo-akcyjnej do żądania dokonania podziału całości zysku osiągniętego przez spółkę w danym roku obrotowym³⁴.

W wyniku uzyskania zajęcia prawa, z mocy którego można żądać podziału majątku, wierzyciel uzyskuje legitymację do wystąpienia ze sto-

³¹ Co do rodzajów rachunków papierów wartościowych: por. M. Rosiak-Marczuk, *op. cit.*, s. 35–48.

³² M. Rośniak-Marczuk, *op. cit.*, s. 33.

³³ *Ibidem*, s. 49.

³⁴ E. Wengerek, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz do części drugiej Kodeksu postępowania cywilnego*, Warszawa 1998, s. 469; M. Sychowicz, *op. cit.*, s. 1186.

sownym wnioskiem do sądu o dokonanie podziału majątku. Mamy tu do czynienia z podstawieniem procesowym. W wyniku zajęcia prawa, z mocy którego można żądać podziału, wyłączona jest jednak możliwość zastępowania dłużnika przez wierzyciela przy działle pozasądowym (umownym)³⁵.

Egzekucja przebiega w dwóch etapach. Najpierw, na żądanie wierzyciela, komornik sądowy dokonuje zajęcia prawa do żądania podziału majątku, a następnie na wniosek wierzyciela przeprowadza egzekucję. Zajęcie prawa do podziału majątku następuje w trybie art. 910 k.p.c. Zatem o jego dokonaniu komornik powiadamia dłużnika (art. 910 § 1 pkt 1 k.p.c.) oraz wskazane przez wierzyciela osoby, przeciwko którym dłużnikowi przysługuje żądanie działu (art. 912 § 2 k.p.c.). Zajęcie obejmuje wszystko to, co dłużnikowi z działu przypadnie. Gdy dłużnik otrzyma z działu nieruchomości lub ułamkową jej część, sąd, przeprowadziwszy dział, zawiadomi o zajęciu sąd właściwy do prowadzenia księgi wieczystej w celu ujawnienia zajęcia przez wpis w księdze wieczystej lub złożenie zawiadomienia do zbioru dokumentów. Jeżeli wierzyciel w ciągu miesiąca po ukończeniu działu nie zażądał przeprowadzenia egzekucji

³⁵ Tak też M. Sychowicz, *op. cit.*, s. 1187. Przeciwnego zdania jest F. Zedler (*Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne. Komentarz*, t. III: *Postępowanie egzekucyjne* (art. 844–1003 k.p.c., Toruń 1995, s. 171), który przyjmuje, że zajęcie uprawnia wierzyciela do działu umownego, ale za zgodą dłużnika. Stanowisko takie nie znajduje jednak oparcia w przepisach prawa. Wierzyciel, na rzecz którego dokonano zajęcia prawa, może zastępować dłużnika na zasadzie podstawienia procesowego. Jak sama nazwa wskazuje, jest to konstrukcja prawna mająca zastosowanie w toku sądowego postępowania cywilnego. Polega ona na tym, że określony podmiot uzyskuje uprawnienie (legitymację procesową) do występowania we własnym imieniu w charakterze strony zamiast podmiotu objętego działaniem normy indywidualno-konkretnej w celu uzyskania ochrony praw przysługujących tej osobie. Źródłem podstawienia procesowego jest przepis ustawy. Podstawienie procesowe stanowi wyjątek od zasady, że ochrony swoich praw w toku postępowania sądowego może dochodzić podmiot, którego te prawa dotyczą. Jako taki nie może być wykładany rozszerzająco. Reasumując, skutki podstawienia procesowego nie rozciągają się na czynności podejmowane przez podmioty poza postępowaniem sądowym. Zatem wierzyciel, który uzyskał zajęcie prawa, z mocy którego dłużnik może żądać podziału majątku, nie może uczestniczyć w umownym działle. Również w stosunku do samego dłużnika czynność taka jest wyłączona, ponieważ z chwilą zajęcia traci on prawo rozporządzania prawem (art. 910 § 1 pkt 1 k.p.c.). Dokonanie podziału majątku stanowiłoby takie rozporządzenie w rozumieniu przepisu art. 910 § 1 pkt 1 k.p.c. Wniosek taki wynika z wykładni systemowej przepisu art. 912 § 1 zd. 2 i 3 k.p.c., które odnoszą się wprost do sądowego działu prawa.

z mienia przypadłego dłużnikowi, przedmioty majątkowe, z których egzekucji nie żądał, będą wolne od zajęcia (art. 912 § 1 zd. 2 k.p.c.). Przez ukończenie działu w rozumieniu art. 912 § 1 zd. 2 k.p.c. należy rozumieć uprawnienie się postanowienia o podziale majątku (np. postanowienie o dziale spadku, zniesieniu współwłasności)³⁶.

Ad 8. Prawo do domeny internetowej. Prawo do domeny internetowej zaliczane jest do praw podmiotowych względnych. Powstaje ono na podstawie umowy o rejestrację i utrzymanie domeny internetowej. Umowa ta zawierana jest pomiędzy podmiotem rejestrującym (rejestratorem) i podmiotem zarejestrowanym (abonentem, aplikantem).

W Polsce funkcję krajowego rejestru nazw internetowych w domenie „.pl” pełni Naukowa i Akademicka Sieć Komputerowa (NASK)³⁷. Obecnie ma ona status instytutu badawczego. NASK jest aktywnym członkiem organizacji *Council of European National Top-Level Domain Registries* (CENTR), ściśle współpracuje z organizacją koordynującą funkcjonowanie światowego internetu *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (ICANN) oraz *International Telecommunication Union* (ITU).

Obecnie często przy rejestracji występują pośrednicy pomiędzy rejestratorem a podmiotem rejestrującym, którzy świadczą usługę w postaci rejestracji domeny i jej utrzymywania w sieci internetowej³⁸.

Domena internetowa stanowi odpowiedni adres identyfikujący komputer podłączony do sieci (tzw. adres domenowy) o określonej strukturze. Pełny adres internetowy oznacza ciąg domen w odpowiedniej sekwencji i porządku kompozycyjno-graficznym (od tzw. domeny

³⁶ Tak też M. Sychowicz, *op. cit.* (komentarz do artykułów 506–1088), s. 1187. Inaczej E. Wengerek, *op. cit.*, Warszawa 1998, s. 471; Z. Świeboda, *Komentarz do Kodeksu postępowania cywilnego. Część druga. Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2001, s. 288.

³⁷ Pozostałymi domenami najwyższego poziomu administrują inne powołane do tego podmioty, jak np. „.com, .net” – ICANN (*Internet Corporation for Assigned Names and Numbers*), „.eu” – EURid (*European Registry for Internet Domains*).

³⁸ Krajowy Rejestr Domen, w którym możemy sprawdzić właściciela domeny „.pl”, dostępny jest na stronie www.dns.pl. Natomiast na stronie www.eurid.eu uzyskamy informację, kto jest rejestratorem lub właścicielem domeny „.eu”.

pierwszego poziomu do oznaczenia protokołu transmisji z ogranicznikami)³⁹. Umowa o rejestrację domeny uprawnia zatem do korzystania z technicznego skojarzenia zarejestrowanej domeny i odpowiadającego jej numeru IP⁴⁰. Podmiot zarejestrowany (abonent) ma wyłączne prawo do posługiwania się daną domeną internetową.

Jeżeli dłużnik jest właścicielem domeny z rozszerzeniem „.pl”, zajęcie tego prawa należy wysłać do NASK. Do wyceny należy powołać biegłego. Trudno jednak wskazać kryteria, według których następuje wycena domeny. W praktyce do określenia wartości domeny jako jeden z najistotniejszych kryteriów przyjmuje się liczbę jej wyświetleń przez użytkowników Internetu⁴¹. Zaznaczyć jednak należy, że liczba wyświetleń danej strony może być kluczowym wskaźnikiem, o ile adres funkcjonuje dłuższy czas i zostały uruchomione mechanizmy statystyczne zliczające aktywność użytkowników Internetu. Inne kryterium, jakie można wskazać, to rozpoznawalność domeny czy podobieństwo do popularnych nazw (np. .lodx może być w Polsce bardzo cenna, bo łatwo się pomylić, wpisując na klawiaturze „lodz”).

Ad 9. *Timeshare*. Długoterminowy produkt wakacyjny. Ustawa z 16 września 2011 r. o timeshare⁴² wprowadziła do polskiego porządku prawnego trzy kolejne umowy nazwane: umowa *timeshare*, umowa o długoterminowy produkt wakacyjny, umowa o uczestnictwo w systemie wymiany.

Umowa *timeshare* (ang. dzielenie się w czasie, czasowe uczestniczenie) to umowa, na podstawie której konsument odpłatnie nabywa pra-

³⁹ Postanowienie SN z 22.11.2007, III CZP 109/07, OSNC 2008, z. 11, poz. 128.

⁴⁰ Wyrok SA w Katowicach z 13.06.2006, I ACa 272/06, LEX nr 196078.

⁴¹ Statystyki można znaleźć na stronach: www.alex.com, www.stat24.com, stat.4u.pl, www.google.com/analytics.

⁴² Dz.U. z 2011 r., Nr 230, poz. 1370. Do dnia 28 kwietnia 2012 r. niektóre zagadnienia związane z umową timeshare uregulowane były w ustawie z dnia 13 lipca 2000 r. o ochronie nabywców prawa korzystania z budynku lub pomieszczenia mieszkalnego w oznaczonym czasie w każdym roku oraz o zmianie ustaw Kodeks cywilny, Kodeks wykroczeń i ustawy o księgach wieczystych i hipotece. Ustawa ta stanowiła implementację dyrektywy Rady Europy (WE) 94/47 z 26 października 1994 r. w sprawie ochrony nabywców w odniesieniu do niektórych aspektów umów odnoszących się do nabywania praw do korzystania z nieruchomości w oznaczonym czasie (O.J. L 280 z 29 października 1994 r.).

wo do korzystania, w okresach wskazanych w umowie, z co najmniej jednego miejsca zakwaterowania, zawarta na okres dłuższy niż rok, np. przedsiębiorca posiada dom na Wybrzeżu Lazurowym w Saint-Tropez; zawiera on z konsumentem A umowę *timeshare*, według której osoba ta ma prawo do wyłącznego korzystania z tego domu w latach 2014–2016 w okresie od 1 lipca do 21 lipca; jednocześnie zawarta jest umowa *timeshare* z konsumentem B, który ma prawo do korzystania z tej samej nieruchomości w latach 2013–2016, ale w okresie od 22 lipca do 15 sierpnia itd. Umowa *timeshare* jest umową odpłatną, wzajemną, dwustronnie zobowiązującą, konsensualną, kausalną. W umowie *timeshare* możliwe jest ustanowienie na rzecz konsumenta prawa użytkowania, które w tym wypadku ma charakter zbywalny (art. 20 ust. 1 ustawy).

Umowa o długoterminowy produkt wakacyjny to umowa, na podstawie której konsument odpłatnie nabywa prawo do otrzymywania rabatów, zniżek lub innych korzyści związanych z zakwaterowaniem, zawarta na okres dłuższy niż rok. Jest to umowa odpłatna, wzajemna, dwustronnie zobowiązująca, konsensualna, kausalna.

W ustawie o *timeshare* uregulowana jest jeszcze umowa o uczestnictwie w systemie wymiany. Na podstawie tej umowy przedsiębiorca przyznaje konsumentowi dostęp do systemu wymiany, w ramach którego konsument uzyskuje prawo do korzystania z zakwaterowania lub prawo do nabycia innych usług świadczonych przez przedsiębiorcę, w zamian za umożliwienie innym konsumentom korzystania z miejsca zakwaterowania będącego przedmiotem jego umowy *timeshare*. Jednak z punktu widzenia celu tej umowy będzie ona miała raczej niewielkie znaczenie w sądowym postępowaniu egzekucyjnym.

Ad 10. **Ekspektatywa prawa.** Ekspektatywa prawa, zwana inaczej stanem oczekiwania lub oczekiwaniem prawnym, ma charakter tymczasowy. W literaturze prawa cywilnego wiele stanów prawnych określa się jako ekspektatywę, np. ekspektatywa nabycia prawa własności na podstawie umowy sprzedaży z zastrzeżeniem własności (art. 589 k.c.). W literaturze prawa cywilnego wskazuje się również na możliwość za-

stosowania konstrukcji ekspektatywy w stosunku do prawa użytkowania wieczystego po zawarciu umowy jego ustanowienia, a przed wpisem do księgi wieczystej⁴³.

Jedną z najważniejszych cech ekspektatywy stanowi zbywalność. Najbardziej znana jest ekspektatywa występująca na gruncie prawa rzeczowego, tj. ekspektatywa odrębnej własności lokalu, o której stanowi art. 19 ust. 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych⁴⁴. Ekspektatywa ta powstaje z chwilą zawarcia umowy o ustanowienie odrębnej własności lokalu i trwa aż do momentu wpisu tego prawa do księgi wieczystej⁴⁵.

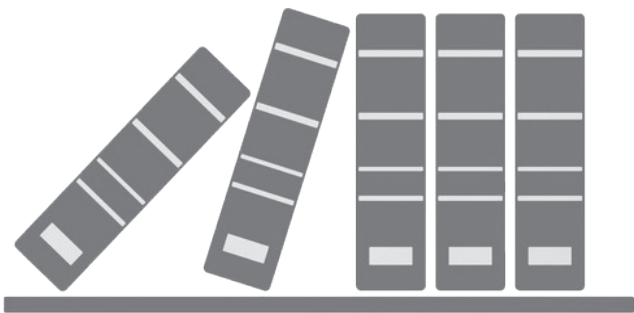
Podsumowanie

Reasumując należy stwierdzić, że z praktycznego punktu widzenia egzekucja z innych praw majątkowych nabiera coraz większego znaczenia. Ten wzrost wynika z powiększającego się wachlarza praw majątkowych podlegającego tego rodzaju egzekucji (np. *timeshare*). Powszechna jest dziś, np. egzekucja z udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, a do rzadkości również nie należy egzekucja z praw własności przemysłowej. Aktualnie jako najbardziej interesująca z teoretycznego punktu widzenia jawi się egzekucja z domeny internetowej, której szczegółowe omówienie przekracza ramy niniejszego opracowania.

⁴³ Tak J. Kuropatwiński, *Ekspektatywa powstania wierzytelności w polskim prawie cywilnym*, Warszawa 2006, s. 49–50. Inaczej przyjął SN w wyroku z 7.11.1997, II CKN 420/97, OSNC 1998, nr 5, poz. 76.

⁴⁴ T.j. Dz.U. z 2013 r., poz. 1222.

⁴⁵ Por. art. 10 ustawy z dnia 24 czerwca 1994 o własności lokali, t.j. Dz.U. z 2000 r., Nr 80, nr 903 ze zm.

STRESZCZENIE **Wykładnia wyroku**

Rozpoznawanie spraw cywilnych, jak każda działalność ludzka, nie jest wolne od uchybień, których nie sposób uniknąć nawet przy najwyższym poziomie wiedzy, umiejętności oraz skrupulatności sędziów. Całość ewentualnych błędów sądu znajduje swoje odbicie w końcowym orzeczeniu, zawierającym rozstrzygnięcie sprawy poddanej pod osąd. Pomimo podejmowanych wciąż prób usprawniania procedury stosowania prawa, znajdujących głównie wyraz w zmianach przepisów postępowania cywilnego, problem wadliwości orzeczeń sądowych nie zanika.

Wady orzeczeń sądowych mogą być usuwane w drodze różnych środków prawnych. Wprawdzie zasadą jest, że sąd jest związany wydanym przez siebie orzeczeniem, jednak skomplikowany proces jego tworzenia, potencjalne zagrożenie dotknięcia go istotnymi wadami w procesie jego powstawania i w konsekwencji poważne skutki dla stron danego postępowania sprawiają, że w przypadkach przewidzianych prawem możliwa jest zmiana wydanego orzeczenia.

Instytucją, która umożliwia naprawienie wadliwych orzeczeń, jest rektyfikacja wyroków. Obejmuje ona sprostowanie, uzupełnienie i wykładnię. U jej podstaw leżą pewne zjawiska patologiczne, które mogą zostać usunięte poza środkami zaskarżenia. Rektyfikacja zmierza do nadania orzeczeniu takiego brzmienia, jakie sąd pierwotnie chciał mu nadać. Jej celem jest odtworzenie prawidłowego brzmienia i właściwego sensu orzeczenia stosownie do woli sądu, który je wydał. Swoistość rektyfikacji wyraża się w tym, że może być ona dokonywana przez sąd, który wydał określone orzeczenie. Jakkolwiek zarówno istota rozstrzygnięcia sprawy przez sądy, jak i interesy stron oraz innych uczestników postępowania wymagają, aby wydawane przez sądy orzeczenia nie były uchylane ani zmieniane przez organy, od których one pochodzą, to jednak względy natury praktycznej uzasadniają w pewnym zakresie odstępstwo od zasady, którą dobitnie wyraża paremia: lata sententia desinit esse iudex. W ten bowiem sposób bez potrzeby sięgania do środków zaskarżania można naprawić pewne wadliwości wyroków i innych orzeczeń.

W artykule zaprezentowano wykładnię wyroku. W szczególności przybliżona została problematyka pojęcia wykładni, jej przesłanek oraz postępowania w przedmiocie wykładni wyroku.

SUMMARY **The Interpretation of Judgments**

Judging civil cases, like any human activity, is not error-free and errors cannot be avoided even at the highest level of knowledge, skill and diligence on the part of judges. All of the court's errors are reflected in the final court order resolving the issue submitted for judgment. Despite attempts to improve the procedures of applying the law, which are mainly reflected in changing the regulations of civil proceedings, the problem of erroneous court judgments does not disappear.

The flaws of court decisions may be removed by various legal remedies. In principle, the court is bound by the judgment it issues; however, the complicated process in which the decision is reached, the potential risk of serious errors occurring in the ruling process and, as a result, the serious consequences for the parties to the proceedings allow the judgment to be changed in cases provided for by law.

An institution that allows the amendment of erroneous judgments, is court order rectification. It includes the correction, completion and interpretation of judgments. At its core there are certain pathological phenomena which can be removed in ways other than through appeals. Rectification aims at formulating the judgment as was originally intended by the court. Its goal is to restore the correct phrasing and the proper sense of the ruling as intended by the court that issued it. The specific nature of rectification is expressed in the fact that it can be executed by the court which issued the judgment that the rectification refers to.

*Although both the essence of resolving cases by courts and the interests of the parties and other participants in the proceedings require that decisions issued by the courts are not repealed or altered by the very bodies from which they are derived, there are practical considerations which justify to some extent the derogation from the principle clearly expressed by the legal maxim: *lata sententia desinit esse iudex*. Thus, in this way, erroneous judgments and other decisions can be corrected without involving appeals.*

The article presents the interpretation of judgments. In particular, it elaborates on the notion of the interpretation of judgments, its rationale and procedure.

Wykładnia wyroku

I. Uwagi ogólne

Urzeczywistnienie prawa materialnego w drodze egzekucji sądowej poprzedza jego ustalenie w określonym akcie prawnym, który przybiera w tym celu postać tytułu wykonawczego. Zgodnie bowiem z treścią art. 776 k.p.c., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, podstawą egzekucji jest tytuł wykonawczy. Tytułem wykonawczym jest zaś tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Wyczerpujące wyliczenie tytułów egzekucyjnych zawiera art. 777 § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem jednym z tytułów egzekucyjnych jest wyrok. W wyroku sąd stwierdza istnienie i zakres obowiązku prawnego, tj. świadczenia dłużnika oraz odpowiadające mu zakres i istnienie wymagalnego roszczenia wierzyciela. Z wyroku powinno jednoznacznie wynikać, kto jest wierzycielem i dłużnikiem oraz jaka jest treść roszczenia wierzyciela i obowiązku świadczenia dłużnika. Sporządzając wyrok, sąd powinien mieć na względzie jego przyszłą wykonalność. Wyrok powinien być zatem redagowany w sposób umożliwiający realizację – aby jego treść nie nasuwała wątpliwości przy jego wykonaniu.

Niestety nawet przy najwyższym poziomie wiedzy, umiejętności i skrupulatności sędziów nie sposób uniknąć błędów popełnionych podczas redagowania wyroku. Błędy te mogą polegać na niejasnym, nieprecyzyjnym formułowaniu tekstu wyroku, wskutek czego powstają wątpliwości co do jego treści. Do ujawnienia tych wątpliwości może dojść

w szczególności na etapie postępowania egzekucyjnego. Mogą się one pojawić u strony postępowania, która występuje z wnioskiem o wszczęcie egzekucji, jak również u organu egzekucyjnego, którym jest przede wszystkim komornik sądowy. Organ egzekucyjny, który prowadzi egzekucję na podstawie tytułu wykonawczego, jest jednak związany jego treścią. Wynika to z art. 804 k.p.c., który stanowi, że organ egzekucyjny nie jest uprawniony do badania zasadności i wymagalności obowiązku objętego tytułem wykonawczym. Komornik nie jest w szczególności uprawniony do wyjaśniania wątpliwości co do zakresu i sposobu realizacji roszczenia. W sytuacji nie-dookreślenia w pełni uprawnień wierzyciela i obowiązków dłużnika należy przeprowadzić postępowanie w przedmiocie wykładni wyroku. Postępowanie to pozwoli na realizację prawidłowego co do zasady wyroku, który jednak z uwagi na wspomniane nieprawidłowości nie nadaje się do egzekucji. Z wnioskiem o dokonanie wykładni wyroku należy zwrócić się do sądu rozpoznającego sprawę, w której wydany został wyrok. Zgodnie bowiem z art. 352 k.p.c. organem uprawnionym do dokonania wykładni wyroku, którego treść budzi wątpliwości, jest sąd, który wydał ten wyrok.

Ze względu na praktyczną doniosłość instytucji wykładni wyroku w niniejszym opracowaniu zostaną przedstawione zagadnienia dotyczące definicji wykładni wyroku, przesłanek wykładni wyroku oraz procedury w przedmiocie wykładni wyroku.

2. Pojęcie wykładni wyroku

Podjmując próbę scharakteryzowania instytucji wykładni wyroku, na wstępie należy wyjaśnić sam termin „wykładnia”. W treści przepisu regulującego instytucję wykładni wyroku, a mianowicie w art. 352 k.p.c., termin ten bowiem nie występuje. Ograniczając się zatem do lektury art. 352 k.p.c., można byłoby dojść do wniosku, że termin „wykładnia” należy zaliczyć do języka prawniczego, a nie języka prawnego¹, gdyż w powołanym przepisie jest mowa

¹ Rozróżnienie takie wprowadził B. Wróblewski (por. B. Wróblewski, *Język prawny i prawniczy*, Kraków 1948, s. 58; K. Opałek, J. Wróblewski, *Zagadnienia teorii prawa*, War-

tylko o rozstrzygnięciu wątpliwości co do treści wyroku, a nie o jego wykładni. Twierdzenie to traci jednak na znaczeniu po przeanalizowaniu całej regulacji zawartej w Kodeksie postępowania cywilnego poświęconej wykładni wyroku. W pierwszej kolejności należy zauważyć, że sformułowanie „wykładnia wyroku” znajduje się w tytule oddziału 4 rozdziału I działu IV tytułu VI księgi pierwszej Kodeksu postępowania cywilnego, który brzmi: „Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia wyroków”. Dodatkowo o wykładni wyroku stanowi art. 353 k.p.c., zgodnie z którym wniosek o wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Poczynione uwagi pozwalają na stwierdzenie, że termin „wykładnia wyroku” należy zaliczyć do języka prawnego². Termin ten przynależy bowiem do języka, w którym sformułowane zostały przepisy Kodeksu postępowania cywilnego.

Przechodząc do zdefiniowania terminu „wykładnia wyroku”, należy wyjść od wykładni pojęcia „czynność procesowa”. Przez czynność procesową rozumie się każdą czynność podmiotów procesowych mogącą według obowiązującej ustawy procesowej wyrzucić skutki dla procesu cywilnego jako aktu prawnego, złożonego z czynności podmiotów biorących w nim udział³. W. Broniewicz dokonuje podziału czynności procesowych na czynności organów procesowych i czynności uczestników postępowania⁴. Czynności organów procesowych mogą mieć różny charakter, w szczególności charakter zabiegów procesowych, czynności badawczych i czynności decyzyjnych⁵. Do tych ostatnich należą wyroki sądowe⁶. W doktrynie i orzecznictwie przyjmuje się zgodnie, że czynność procesowa może podlegać wykładni⁷.

szawa 1969, s. 40 i n.; T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 1999, s. 42).

² B. Wróblewski, *op. cit.*, s. 58.

³ W. Siedlecki, *Czynności procesowe*, PiP 1951, z. 11, s. 701; W. Siedlecki, *Zasady wyrokovania w procesie cywilnym*, Warszawa 1957, s. 184; M. Piekarski, *Czynności materialnoprawne a czynności procesowe w sprawach cywilnych (wybrane zagadnienia)*, SP 1973, z. 37, s. 110.

⁴ W. Broniewicz, *Postępowanie cywilne w zarysie*, Warszawa 2008, s. 77.

⁵ W. Broniewicz, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 77; W. Siedlecki, *Rola sądu w postępowaniu cywilnym (rozpoznawczym)*, PiP 1966, nr 12, s. 858.

⁶ W. Siedlecki, *Rola...*, *op. cit.*, s. 863.

⁷ J. Mokry, *Wykładnia procesowych oświadczeń w sądowym postępowaniu cywilnym*, SC 1975, t. XXV–XXVI, s. 185; A. Maziarz, *Formalizm w postępowaniu wieczystoksięgowym*, Warszawa 2012, s. 127; orzeczenie SN z 29.06.1960, 2 CR 352/60, NP 1963, nr 1, s. 123.

Wykładnia czynności procesowych jest to proces myślowy podjęty w celu ustalenia prawnego znaczenia oświadczeń składających się na te czynności⁸. J. Mokry wskazuje, że dokonanie wykładni czynności procesowych jest tylko wtedy konieczne, gdy znaczenie tych czynności budzi wątpliwości. Gdy czynność została wyrażona w sposób wyraźny, jasny i niebudzący wątpliwości, wykładnia jest zbędna⁹.

Przytoczone pojęcie wykładni czynności procesowych może posłużyć do zdefiniowania terminu „wykładnia wyroku”. Przekładając poczynione spostrzeżenia na temat wykładni, której przedmiotem jest wyrok, stwierdzić należy, że „wykładnia wyroku” stanowi zespół czynności zmierzających do ustalenia znaczenia wyrażen zawartych w jego treści. Treść art. 352 k.p.c., który reguluje wykładnię wyroku, koreluje więc z wypowiedzią J. Mokrego wskazującą na konieczność zaistnienia wątpliwości co do znaczenia czynności procesowych, by dokonanie ich wykładni było możliwe. Powołany przepis czyni bowiem warunkiem *sine qua non* wykładni wyroku wystąpienie wątpliwości w jego tekście.

3. Przesłanki wykładni

Przepis art. 352 k.p.c. jako przesłankę przedmiotową uzasadniającą dokonanie wykładni wyroku wskazuje istnienie wątpliwości co do jego treści. Mimo iż przesłanka ta wynika *expressis verbis* z treści tego przepisu, była ona przedmiotem zainteresowania zarówno orzecznictwa Sądu Najwyższego, jak i literatury. Wypowiedzi zarówno judykatury, jak i doktryny zostały poczynione w związku z wykładnią art. 352 k.p.c. Sąd Najwyższy wykładni takiej dokonał w postanowieniu z 21.05.1975 r., IV PZ 26/75¹⁰, w którym przyjął, że w przypadku, gdy wierzyciel egze-

⁸ J. Mokry, *op. cit.*, s. 185; A. Maziarz, *op. cit.*, s. 127.

⁹ J. Mokry, *op. cit.*, s. 185.

¹⁰ OSP 1976/6/112; E. Wengerek, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu procesu cywilnego (rok 1975)*, NP 1976, nr 7–8, s. 1141.

kwuje świadczenie sprzecznie z treścią wyroku, to w świetle art. 352 k.p.c. nawet niebudząca wątpliwości sentencja wyroku uzasadnia wniosek o jego wykładnię.

Trafność stanowiska Sądu Najwyższego prezentowanego w postanowieniu z 21.05.1975 r. została zakwestionowana w literaturze. Uznano je za sprzeczne zarówno z treścią art. 352 k.p.c., jak i celem wykładni wyroku¹¹. W stanie faktycznym, w którym zostało wydane postanowienie z 21.05.1975 r. w związku z prowadzeniem postępowania egzekucyjnego wbrew treści tytułu wykonawczego, strony tego postępowania miały bowiem do dyspozycji wystarczające środki prawne zmierzające do zapobieżenia wykonaniu tytułu wykonawczego niezgodnie z jego treścią. Strony postępowania miały przede wszystkim, uregulowaną w art. 825 pkt 3 k.p.c., możliwość żądania umorzenia przez organ egzekucyjny postępowania w całości lub części, jeżeli egzekucję skierowano przeciwko osobie, która nie jest dłużnikiem i która sprzeciwia się prowadzeniu egzekucji, albo gdy prowadzenie egzekucji pozostaje z innych powodów w oczywistej sprzeczności z treścią tytułu wykonawczego¹². Strony mogły skorzystać również z innych środków prawnych, takich jak powództwo przeciwegzekucyjne czy skarga na czynność komornika. Przytoczone wyżej argumenty przemawiają za stanowiskiem, że nie ma żadnych racjonalnych powodów, które uzasadniałyby realizację celu zapobieżenia wykonaniu tytułu wykonawczego niezgodnie z jego treścią poprzez dokonanie wykładni wyroku o treści niebudzącej wątpliwości. Wykładnia ma bowiem zmierzać do usunięcia wątpliwości co do treści wyroku, a nie zapobieżenia egzekucji sprzecznej z treścią tytułu wykonawczego. Posłużenie się w takim przypadku wykładnią wyroku stanowi wykładnię rozszerzającą art. 352 k.p.c.

¹¹ M. Sychowicz, *Glosa do postanowienia SN z 21 maja 1975 r., IV PZ 26/75*, OSP 1976/6/112, s. 250; K. Piasecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. K. Piaseckiego, Warszawa 2010, t. 1, do art. 1–366, s. 1600; A. Jakubecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. H. Doleckiego, T. Wiśniewskiego, Warszawa 2011, s. 1104.

¹² M. Sychowicz, *op. cit.*, s. 249.

Stanowisko odmienne niż w postanowieniu z 21.05.1975 r. zajął Sąd Najwyższy w późniejszym okresie, w postanowieniu z 26.01.2006 r.¹³ Mianowicie uznał tu, że w przypadku, gdy ujęcie redakcyjne sentencji wyroku, aczkolwiek syntetyczne i nierozbudowane językowo, jawi się jako jednoznaczne, wniosek o dokonanie wykładni tego wyroku należy oddalić. Podobnie wypowiedział się w postanowieniu z 15.07.2009 r.¹⁴, w którym podkreślił, że zasadność wniosku o wykładnię wyroku zależy od istnienia wątpliwości odnoszących się do jego treści. Również w literaturze przedmiotu¹⁵ dominuje stanowisko, że nie istnieją żadne inne okoliczności, oprócz wątpliwości co do treści wyroku, których wystąpienie może uzasadniać przeprowadzenie wykładni wyroku. Trzeba zgodzić się z zapatrywaniem, że zgodnie z literalnym brzmieniem art. 352 k.p.c. wykładni wymaga jedynie taki wyrok, którego treść dotknięta jest pewnymi wadami wywołującymi wątpliwości.

Ustalenie, że zgodnie z art. 352 k.p.c. wykładnia wyroku może być dokonana tylko wtedy, gdy występują wątpliwości co do jego treści, nie wyjaśnia jednak użytego w tym przepisie terminu „wątpliwości”. Wyłania się zatem pytanie, kiedy możemy mieć do czynienia z wątpliwościami oraz jakiego rodzaju mogą to być wątpliwości.

Rozważania wypada rozpocząć od zdefiniowania pojęcia „wątpliwości”, które stanowi liczbę mnogą słowa „wątpliwość”. Termin ten nie jest zdefiniowany ani w art. 352 k.p.c., ani w innych przepisach Kodeksu postępowania cywilnego. W związku z tym wyjaśnienia należy poszukiwać w języku potocznym. Pojęcie „wątpliwość” jest definiowane w nauce języka polskiego jako wahanie, powątpiewanie, niepewność¹⁶, a także jako niepewność co do prawdziwości jakichś słów¹⁷. Odwołując się do tej definicji pojęcia

¹³ I CK 7/2005, LexPolonica nr 1526302.

¹⁴ I CZ 12/2009, LexPolonica nr 2817841.

¹⁵ M. Jędrzejewska, K. Weitz, *Komentarz do kodeksu postępowania cywilnego. Część pierwsza: Postępowanie rozpoznawcze*, pod red. T. Erecińskiego, Warszawa 2009, t. 2, s. 76; T. Wiśniewski, *Przebieg procesu cywilnego*, Warszawa 2009, s. 268; A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 1099.

¹⁶ *Wielki słownik poprawnej polszczyzny*, pod red. A. Markowskiego, Warszawa 2004, s. 654; *Słownik języka polskiego*, pod red. W. Doroszewskiego, <http://doroszewski.pwn.pl/haslo/wypis/>.

¹⁷ *Słownik języka polskiego*, <http://sjp.pwn.pl/szukaj/wypis/>.

„wątpliwość”, można stwierdzić, że istnienie wątpliwości co do treści wyroku oznacza zachodzącą niepewność odnoszącą się do tekstu całego wyroku lub poszczególnych jego fragmentów. Niepewność ta polega zaś na tym, że w tekście wyroku występują wyrażenia niejasne, niezrozumiałe albo takie, które można interpretować na kilka różnych sposobów.

Przechodząc do bliższej analizy wątpliwości, jakie mogą pojawić się co do treści wyroku, należy w pierwszej kolejności rozważyć zależności występujące między ich istnieniem a zdolnościami psychofizycznymi odbiorców wyroku, którymi są różne podmioty, przede wszystkim strony postępowania. W związku z tym rodzi się pytanie, kiedy można mówić o wystąpieniu wątpliwości co do treści wyroku. Pomocne w udzieleniu odpowiedzi na postawione wyżej pytanie będzie wyróżnienie trzech sytuacji, a mianowicie:

1. gdy jest oczywiste dla każdego, że wątpliwości w tekście wyroku nie ma, np. treść wyroku brzmi „sąd zasądza od A na rzecz B kwotę X”;
2. gdy w sposób oczywisty dla każdego treść wyroku budzi wątpliwości, np. treść wyroku brzmi „sąd zasądza od A na rzecz B kwotę X i Y z ustawowymi odsetkami od dnia...”. Z takiej treści wyroku nie wynika jasno, czy odsetki ustawowe zasądzone zostały od kwoty Y czy od kwot X i Y;
3. gdy w rozumieniu jednych treść wyroku nie budzi wątpliwości, a w rozumieniu innych treść tego wyroku nie jest jasna¹⁸.

Spośród wymienionych wyżej przypadków nie wymaga wykładni przypadek pierwszy. Nie ma bowiem potrzeby interpretowania treści wyroku, która jest jasna i jednoznaczna. Potrzeba dokonania wykładni wyroku zachodzi natomiast w dwóch ostatnich, przy czym trzeci obejmuje większą liczbę bardziej zróżnicowanych stanów faktycznych. Warunkiem dokonania wykładni wyroku będzie jednak w każdym przypadku wystąpienie wątpliwości co do treści wyroku w sensie obiektywnym, mierzone zdolnością prawidłowego rozumienia jego treści przez

¹⁸ M. Sychowicz, *op. cit.*, s. 250.

przeciętnego człowieka. Najczęściej bowiem takie osoby będą analizowały treść wyroku, dlatego też należy się liczyć z ich możliwościami interpretacji wyroku. Wykładnia wyroku będzie więc zasadna wtedy, gdy powstanie wątpliwości co do treści wyroku będzie możliwe u każdego przeciętnego odbiorcy i uzasadnione z punktu widzenia jego zdolności percepcyjnych¹⁹.

4. Postępowanie w przedmiocie wykładni wyroku

Wniosek o wykładnię wyroku może zostać złożony w każdym czasie, ponieważ przepis art. 352 k.p.c. nie wprowadza żadnych ograniczeń czasowych dla takiego wniosku.

Redakcja art. 352 k.p.c. nie wskazuje, w jaki sposób może zostać wszczęte postępowanie mające na celu dokonanie wykładni wyroku. Istotną wskazówką w tym przedmiocie może być przepis art. 353 k.p.c., który stanowi, że wniosek o sprostowanie, uzupełnienie lub wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Treść powołanego przepisu wskazuje, że postępowanie w przedmiocie wykładni wyroku może zostać wszczęte wskutek złożenia stosownego wniosku przez zainteresowany podmiot. Wyłania się jednak pytanie, czy złożenie wniosku jest jedynym sposobem wszczęcia postępowania w przedmiocie dokonania wykładni wyroku.

Rozwiązanie tego problemu wymaga rozważenia, czy sąd, który wydał wyrok, może rozstrzygać wątpliwości co do jego treści z urzędu. Rozważania w tym przedmiocie należy poprzedzić kilkoma uwagami natury ogólnej.

W literaturze przyjmuje się, że wśród czynności procesowych sądu można wyróżnić takie, które są podejmowane niezależnie od woli stron i bez konieczności złożenia przez nie stosownego wniosku, oraz takie, których sąd dokonuje wyłącznie na skutek odpowiedniego impulsu po-

¹⁹ *Ibidem*, s. 250.

chodzącego od uprawnionego podmiotu²⁰. Z tego względu można mówić o dwóch podstawowych grupach czynności procesowych sądu: podejmowanych z urzędu oraz podejmowanych na wniosek²¹. Przyjmuje się, że czynność będzie podejmowana przez sąd z urzędu zawsze wtedy, gdy ma on określoną kompetencję (obowiązek) do dokonania czynności, niezależnie od wniosku strony lub innego uprawnionego podmiotu. W takim przypadku złożenie przez stronę wniosku zgodnego z czynnością procesową podjętą przez sąd nie zmienia charakteru prawnego takiej czynności²². Jest bowiem zasadą, że uczestnikom postępowania zawsze wolno wnosić o dokonanie czynności, którą sąd ma dokonać z urzędu²³. Natomiast organ procesowy podejmuje daną czynność na wniosek (żądanie, zarzut) uczestnika postępowania lub innego podmiotu jedynie w tych przypadkach, w których ustawa wyraźnie tak stanowi²⁴. Rozważenia wymaga zatem kwestia, czy czynność procesowa może zostać podjęta zarówno z urzędu, jak i na wniosek.

Broniewicz uważa, że nieściśle są sformułowania zawarte w przepisach Kodeksu postępowania cywilnego, w których jest mowa, że organ procesowy może dokonać danej czynności z urzędu lub na wniosek albo odwrotnie (np. art. 310, art. 350 w zw. z art. 353, art. 541 § 1, art. 717 § 1, art. 732)²⁵. Wniosek o dokonanie czynności ma jego zdaniem charakter konstytutywny, tj. stanowi konieczny warunek dokonania czynności organu procesowego. Bez takiego wniosku organ ten nie może czynności dokonać. Możliwość dokonania przez organ procesowy czynności na wniosek uczestnika oznacza zatem, że czynność może zostać dokonana tylko na wniosek, nie może być zaś dokonana z urzędu. Natomiast moż-

²⁰ E. Waśkowski, *Podręcznik procesu cywilnego*, Wilno 1932, s. 89.

²¹ W. Broniewicz, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 79; W. Broniewicz, *Kilka uwag o znaczeniu wniosków stron i czynnościach sądu przy podmiotowej zmianie powództwa*, NP 1974, nr 2, s. 195.

²² W. Broniewicz, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 79; W. Broniewicz, *Kilka...*, *op. cit.*, s. 195.

²³ W. Broniewicz, *Głosa do postanowienia SN z 24 marca 1966 r., II PR 50/66*, OSPiKA 1967, nr 4, poz. 99, s. 180; W. Broniewicz, *Kilka...*, *op. cit.*, s. 195; S. Włodyka, *Podmiotowe przekształcenie powództwa*, Warszawa 1968, s. 137.

²⁴ W. Broniewicz, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 79.

²⁵ *Ibidem*, s. 80.

ność dokonania czynności z urzędu, jak już zaznaczono, nie wyklucza możliwości zgłoszenia przez uczestnika postępowania wniosku o jej dokonanie. W takim jednak przypadku wniosek o dokonanie czynności procesowej nie ma charakteru konstytutywnego, lecz stanowi jedynie wyraz zapatrywań uczestnika o potrzebie lub możliwości dokonania danej czynności z urzędu²⁶.

Przepis art. 352 k.p.c. nie zawiera żadnego unormowania stanowiącego o sposobie wszczęcia postępowania w przedmiocie wykładni wyroku. Okoliczność ta mogłaby wskazywać, że owa czynność dokonywana jest z urzędu. Jednakże, jak już wspomniano, art. 353 k.p.c. stanowi, że wniosek o wykładnię wyroku nie ma wpływu na bieg terminu do wniesienia środka zaskarżenia. Wskazywałoby to, że wszczęcie postępowania w przedmiocie wykładni wyroku może nastąpić również na wniosek.

W judykaturze²⁷ oraz doktrynie²⁸ zgodnie przyjmuje się, że wykładnia wyroku może nastąpić zarówno na wniosek, jak i z urzędu. W postanowieniu z 20.12.2000 r.²⁹ Sąd Najwyższy postuluje, by każdy sąd formułował swoje rozstrzygnięcia precyzyjnie, w sposób jasny i niebudzący wątpliwości. W przeciwnym razie obowiązany jest na

²⁶ *Ibidem*, s. 79–80.

²⁷ Postanowienie SN z 3.06.1966 r., III CZ 75/66, OSNC 1967/2/29; postanowienie SN z 20.12.2000 r., V CKN 1589/00, LEX nr 558621; postanowienie SN z 9 marca 2007 r., V CZ 13/07, Lex nr 558635.

²⁸ W. Siedlecki, *Zarys postępowania cywilnego*, Warszawa 1966, s. 326; J. Klimkowicz, *Głosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 czerwca 1966 r.*, II CZ 75/66, OSPiKA 1967, nr 7–8, s. 327; E. Wengerek, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego z zakresu postępowania cywilnego za rok 1967*, NP 1968, nr 4, s. 629; W. Siedlecki, *Przegląd orzecznictwa Sądu Najwyższego*, PiP 1968, nr 7, s. 131; F. Rosengarten, *Sprostowanie, uzupełnienie i wykładnia orzeczeń w postępowaniu cywilnym*, NP 1971, nr 6, s. 880; J. Gudowski, *Kodeks postępowania cywilnego. Tekst, orzecznictwo, piśmiennictwo*, Warszawa 1988, s. 625; Z. Koźma, M. Ozóg, *Kodeks postępowania cywilnego z orzecznictwem*, Gdańsk 1995, s. 305; K. Piasecki [w:] *Kodeks...*, pod red. K. Piaseckiego, *op. cit.*, s. 1600; K. Piasecki, *Wyroki sądów pierwszej instancji, sądów apelacyjnych oraz Sądu Najwyższego w sprawach cywilnych, handlowych i gospodarczych*, Warszawa 2007, s. 131; K. Piasecki, *Postępowanie sporne rozpoznawcze w sprawach cywilnych*, Warszawa 2010, s. 445; A. Góra-Błaszczkowska, *Orzeczenia w procesie cywilnym. Art. 316–366 k.p.c. Komentarz*, Warszawa 2003, s. 140; A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 1103; M. Jędrzejewska, K. Weitz, *op. cit.*, s. 76; H. Dolecki, *Postępowanie cywilne. Zarys wykładu*, Warszawa 2011, s. 247; A. Zieliński, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Zielińskiego, Warszawa 2012, s. 535.

²⁹ V CKN 1589/00, LEX nr 558621.

podstawie art. 352 k.p.c. dokonać wykładni orzeczenia, i to nie tylko na wniosek strony lub osoby zainteresowanej, lecz także z urzędu. Najszersza argumentacja tego stanowiska została zawarta w postanowieniu z 3.06.1966 r.³⁰ Zdaniem Sądu Najwyższego za słusznością poglądu o dopuszczalności wszczęcia postępowania w przedmiocie wykładni wyroku na wniosek, jak również z urzędu przemawia brak jakiegokolwiek ograniczenia w tym zakresie. Tam zaś, gdzie brak takiego ograniczenia, sąd może dokonać czynności procesowej z urzędu. Jeżeli bowiem ustawodawca uzależnia podjęcie czynności procesowej wyłącznie od wniosku uprawnionego podmiotu, czyni to w sposób wyraźny. Sąd Najwyższy argumentuje dalej, że przedstawionego poglądu nie osłabia użycie w art. 353 k.p.c. zwrotu „wniosek o wykładnię”. Sformułowania tego nie można bowiem rozumieć w ten sposób, że Kodeks postępowania cywilnego uzależnia dokonanie wykładni od wniosku. Według Sądu Najwyższego w przepisie tym chodzi jedynie o uregulowanie skutków wniosku w zakresie terminów, jeżeli wniosek w tym przedmiocie został złożony. Sąd ten twierdzi także, że wykładnia wyroku może być dokonana również na wniosek, gdyż tam, gdzie sąd może podjąć czynność z urzędu, impuls strony nie jest wyłączony. To, że wykładnia może być dokonana na wniosek zainteresowanego, nie wyłącza jednak możliwości dokonania jej także z urzędu. Brak jest ograniczenia ustawy w tym względzie, reguły logicznego rozumowania sprzeciwiają się więc przyjęciu wniosku uzależniającego dokonanie wykładni wyłącznie od inicjatywy stron. Stanowisko Sądu Najwyższego zostało poddane krytyce przez W. Broniewicza z przyczyn podanych wyżej³¹.

Zastanawiając się nad trafnością przedstawionych wyżej poglądów, wypada na wstępie stwierdzić, że przepisy Kodeksu postępowania cywilnego przeważnie wyraźnie wskazują, czy dana czynność ma być dokonana z urzędu czy na wniosek³². Zdarza się jednak, że kwestia ta budzi

³⁰ III CZ 75/66, OSNC 1967/2/29.

³¹ W. Broniewicz, *W kwestii zarządzeń sądu w postępowaniu cywilnym*, NP 1972, nr 78, s. 1137 i n.

³² Por. m.in. art. 25 § 2, art. 49, art. 69, art. 109 § 1, art. 143, art. 149 § 1, art. 153, art. 166,

wątpliwości i staje się przedmiotem sporów. W takim przypadku powinno się dokonać odpowiedniej interpretacji, najczęściej w świetle celów konkretnej regulacji. Wracając do wykładni wyroku, należy zauważyć, że celem tej instytucji jest usunięcie wszelkich wątpliwości co do treści wyroku, tak by była ona jasna i zrozumiała nie tylko dla samych stron postępowania, lecz także dla innych podmiotów, które będą miały kontakt z wydanym wyrokiem. Pożądane jest zatem, aby sąd, który wydał wyrok dotknięty wadami, mógł wyjaśniać wątpliwości co do jego treści z urzędu. Może się bowiem zdarzyć, że strony postępowania nie złożą wniosku o dokonanie jego interpretacji. Zatem jeżeli wątpliwość co do treści wyroku zostanie zauważona przez sąd, który go wydał, powinien on dokonać jego wykładni z urzędu.

Poczynione uwagi prowadzą do zaakceptowania stanowiska, które dopuszcza dokonanie wykładni wyroku zarówno na wniosek, jak i z urzędu. Za trafnością tego stanowiska przemawia również wykładnia historyczna. Przepis art. 357 d.k.p.c. przewidywał bowiem wykładnię wyroku na wniosek³³. Skreślenie tego ograniczenia w art. 352 k.p.c. wskazuje na dopuszczenie z woli ustawodawcy dokonania wykładni wyroku również z urzędu. W ten sposób zmianę przepisu art. 352 k.p.c., regulującego wykładnię wyroku, zinterpretowali W. Siedlecki³⁴ i F. Rosengarten³⁵.

Przyjęcie dopuszczalności dokonania wykładni wyroku na wniosek nie rozwiązuje kwestii, kto może złożyć ten wniosek. Legitymację do złożenia wniosku o wykładnię wyroku posiadają przede wszystkim strony postępowania³⁶, w którym doszło do wydania niejasnego dla nich wyroku. Mogą go złożyć również inne podmioty, które brały udział w po-

art. 174, art. 175¹, art. 176, art. 177, art. 178, art. 180, art. 181, art. 183⁸ § 1, art. 194 § 1, art. 196 § 1, art. 202, art. 202¹ k.p.c.

³³ J.J. Litauer, *Rektyfikacja wyroków w polskiej procedurze cywilnej*, Poznań 1933, s. 12.

³⁴ W. Siedlecki, *Zarys...*, *op. cit.*, s. 326.

³⁵ F. Rosengarten, *op. cit.*, s. 880.

³⁶ J.J. Litauer, *Komentarz do procedury cywilnej*, Warszawa 1933, s. 222–223; M. Allerhand, *Kodeks postępowania cywilnego*, Lwów 1932, t. 1, s. 222.

stępowaniu i są zainteresowane uzyskaniem jasnego, zrozumiałego dla nich rozstrzygnięcia. Podmiotami takimi będą z pewnością prokurator, Rzecznik Praw Obywatelskich, inspektorzy pracy, powiatowi (miejscy) rzecznicy konsumentów.

Na szczególną uwagę zasługuje kwestia dopuszczalności złożenia wniosku o wykładnię wyroku przez komornika, która była również przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego. Sąd Najwyższy w postanowieniu z 14.II.1974 r.³⁷ uznał, że art. 352 k.p.c. daje podstawę do zgłoszenia wniosku o wykładnię orzeczenia komornikowi. Identyczne stanowisko zajął w uchwale z 20.09.1988 r.³⁸, w której rozważał także obligatoryjną treść wyroku, uwzględniającego powództwo o ochronę posiadania (art. 344 § 1 k.c.), polegającego na przywróceniu stanu poprzedniego posiadania. Uznał, że sąd orzekający był zobowiązany do określenia w tym wyroku sposobu przywrócenia posiadania, tj. do zamieszczenia w nim również takich dyspozycji, których wykonanie doprowadzi do przywrócenia posiadania. Sąd Najwyższy uznał jednakże, że niezamieszczenie takich dyspozycji w treści wyroku nie upoważnia komornika do odmowy wszczęcia egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego opartego na ogólnikowym rozstrzygnięciu. Dlatego też komornik jest zobowiązany do podjęcia inicjatywy zmierzającej do ustalenia przez sąd, który wydał wyrok, niezbędnych elementów tego wyroku pominiętych przy orzekaniu. Dopiero oddalenie wniosku w przedmiocie wykładni wyroku uzasadniałoby odmowę komornika wszczęcia egzekucji na podstawie tytułu wykonawczego nieokreślającego w pełni uprawnień wierzyciela i obowiązków dłużnika.

Stanowisko Sądu Najwyższego o dopuszczalności złożenia wniosku o wykładnię wyroku przez komornika spotkało się z aprobującą oceną większości doktryny³⁹. Odmienny pogląd wyraził P. Telenga, który

³⁷ III CRN 269/74, LEX nr 7613.

³⁸ III CZP 37/88, OSN 1989/3/40.

³⁹ J. Gudowski, *op. cit.*, s. 625; A. Góra-Błaszczkowska, *op. cit.*, s. 157; M. Jędrzejewska, K. Weitz, *op. cit.*, s. 77; K. Piasecki, *Kodeks... op. cit.*, s. 1532; A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 1104; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 535.

uprawnienie komornika do występowania z wnioskiem o wykładnię wyroku uznał za dyskusyjne. Zdaniem tego autora w razie zgłoszenia takiego wniosku sąd powinien raczej dokonać wykładni z urzędu, jeśli zachodzi taka potrzeba⁴⁰. Podobnie uważa T. Wiśniewski, który przyjmuje, że wystąpienie komornika sądowego z wnioskiem o wykładnię wyroku powoduje wszczęcie tego postępowania przez sąd z urzędu⁴¹.

Stanowisko prezentowane przez Telengę i Wiśniewskiego nie zasługuje na aprobatę. Podstawowym zadaniem komornika sądowego jest bowiem wykonywanie orzeczeń sądu w sprawach egzekucji świadczeń pieniężnych i niepieniężnych oraz innych tytułów wykonawczych i tytułów egzekucyjnych podlegających wykonaniu bez potrzeby zaopatrywania ich w klauzulę wykonalności. Właśnie podczas dokonywania tych czynności egzekucyjnych z reguły staje się aktualna potrzeba dokonania wykładni wyroku. Słusznie zatem przyznaje się komornikowi sądowemu legitymację do występowania z wnioskiem o interpretację niejasnego, a przez to trudnego do wykonania wyroku. Legitymacja ta ma charakter samodzielny, wobec czego nie można złożonego przez komornika wniosku o wykładnię wyroku traktować jedynie jako impulsu do podjęcia działania przez sąd z urzędu. Postępowanie wszczęte przez komornika ma na celu wyjaśnienie pojawiających się podczas egzekucji wątpliwości co do treści wyroku i w konsekwencji ma pozwolić na wykonanie wyroku, który nie nadaje się do egzekucji.

Wniosek o wykładnię wyroku w rozumieniu art. 125 k.p.c. jest pismem procesowym. Jest bowiem kierowany przez uczestników postępowania do organu procesowego oraz obejmuje swą treścią wniosek tych uczestników składany poza posiedzeniem. Pismo procesowe powinno spełniać określone przez prawo warunki formalne. Ze względu na to, jakie warunki dane pismo musi spełniać, wyróżnia się pisma procesowe

⁴⁰ P. Telenga [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. A. Jakubeckiego, Warszawa 2008, s. 475.

⁴¹ T. Wiśniewski, *op. cit.*, s. 268.

zwykłe i kwalifikowane⁴². Pomimo że treść art. 352 k.p.c. nie wymienia *expressis verbis* szczególnych elementów, jakim powinien odpowiadać wniosek o wykładnię wyroku, należy go zaliczyć jednak do pism procesowych kwalifikowanych. Oprócz warunków wymaganych dla każdego pisma procesowego musi bowiem dodatkowo spełniać warunki szczególne przewidziane dla tego rodzaju pisma.

Zgodnie z poczynionymi uwagami wniosek o wykładnię wyroku powinien w pierwszej kolejności spełniać warunki właściwe dla każdego pisma procesowego. Na podstawie art. 126 k.p.c. powinien zatem zawierać:

1. oznaczenie sądu, do którego jest skierowane, imię i nazwisko lub nazwę stron, ich przedstawicieli ustawowych i pełnomocników;
2. oznaczenie rodzaju pisma;
3. ośnoję wniosku lub oświadczenia oraz dowody na poparcie przytoczonych okoliczności;
4. podpis strony albo jej przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika;
5. listę załączników.

Ponieważ wniosek o wykładnię wyroku składany jest po rozstrzygnięciu sprawy, nie ma do niego zastosowania art. 126 § 2 k.p.c. Przepis ten wskazuje bowiem, jakie elementy musi zawierać pierwsze pismo w sprawie. We wniosku o wykładnię wyroku nie jest zatem konieczne oznaczenie przedmiotu sporu oraz miejsca zamieszkania lub siedziby i adresów stron, ich przedstawicieli ustawowych ani pełnomocników. Nie trzeba również wskazywać numeru Powszechnego Elektronicznego Systemu Ewidencji Ludności (PESEL) lub numeru identyfikacji podatkowej (NIP) powoda będącego osobą fizyczną, jeżeli jest on obowiązany do jego posiadania lub posiada go, nie mając takiego obowiązku, oraz numeru w Krajowym Rejestrze Sądowym, a w przypadku jego braku – numeru w innym właściwym rejestrze, ewidencji lub NIP powoda niebędącego osobą fizyczną, który nie ma obowiązku wpisu we właściwym rejestrze lub ewidencji, jeżeli jest on obowiązany do jego posiada-

⁴² W. Broniewicz, *Postępowanie...*, *op. cit.*, s. 80.

nia. Natomiast zgodnie z art. 126 § 2¹ k.p.c. wniosek o wykładnię wyroku jako dalsze pismo procesowe powinien zawierać sygnaturę akt.

Wniosek o wykładnię wyroku jako pismo kwalifikowane, zgodnie z poglądami wyrażonymi w doktrynie, powinien dokładnie określać wątpliwości co do treści wyroku, jakie w drodze wykładni mają zostać usunięte⁴³. Podmiot żądający dokonania wykładni wyroku ma zatem obowiązek wskazać, które konkretne elementy sentencji wyroku lub jego uzasadnienia są dla niego niezrozumiałe bądź nasuwają określone wątpliwości i dlaczego. Obowiązek ten nie będzie spełniony, jeśli wniosek o wykładnię będzie zawierał ogólnikowe stwierdzenia wskazujące, że treść sentencji lub uzasadnienie wyroku jest niejednorodne i może budzić rozliczne wątpliwości.

Wniosek o wykładnię wyroku, który nie spełnia warunków określonych w art. 126 k.p.c. lub nie zawiera szczegółowego określenia, które fragmenty treści wyroku wywołują wątpliwości, podlega uzupełnieniu w trybie tzw. postępowania naprawczego, uregulowanego w art. 130 k.p.c. Przewodniczący powinien zatem wydać zarządzenie wzywające do uzupełnienia wymienionych braków formalnych w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu wniosku⁴⁴. Po bezskutecznym upływie wskazanego terminu przewodniczący zwraca wniosek. Natomiast wniosek uzupełniony w terminie wywołuje skutki od chwili jego wniesienia.

Wylania się problem, czy wniosek o dokonanie wykładni wyroku podlega opłacie. W myśl art. 126² § 1 k.p.c. sąd nie podejmie żadnej czynności na skutek pisma, od którego nie została uiszczona należna opłata. Zgodnie z art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁴⁵ opłacie podlega pismo, jeżeli przepis ustawy przewiduje jej pobranie. W przepisach powołanej ustawy nie

⁴³ W. Siedlecki [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. Z. Resicha, W. Siedleckiego, Warszawa 1969, t. 1, s. 564; A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 1104; A. Zieliński, *op. cit.*, s. 535.

⁴⁴ H. Pietrzkowski, *Zarys metodyki pracy sędziego w sprawach cywilnych*, Warszawa 2007, s. 420.

⁴⁵ T.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594.

znalazł się jednak przepis stanowiący o obowiązku uiszczenia opłaty od wniosku o wykładnię wyroku. Wniosek ten zatem opłacie nie podlega⁴⁶. Mimo to wypada zwrócić uwagę na postanowienie Sądu Najwyższego z 22.03.1978 r.⁴⁷ W tezie tego postanowienia Sąd Najwyższy stwierdził brak istnienia obowiązku uiszczenia opłaty od wniosku o wykładnię wyroku oraz odniósł się do kwestii uiszczenia opłaty od zażalenia na postanowienie w przedmiocie wykładni wyroku bądź odmowy jej dokonania. Zdaniem Sądu Najwyższego w takim przypadku powstaje obowiązek uiszczenia wpisu od zażalenia. Zgodnie z § 20 ust. 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13.06.1967 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych⁴⁸, w brzmieniu załącznika do obwieszczenia Ministra Sprawiedliwości z 22.05.1973 r. (Dz.U. Nr 21, poz. 127), należy uiścić wpis w wysokości połowy wpisu, jaki przypadałby od wniosku o wszczęcie postępowania. Zaznaczmy, że postanowienie, o którym mowa, zapadło na tle rozporządzenia Rady Ministrów z 13.06.1967 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych, uchylonego z dniem 24.09.1982 r.⁴⁹ Mimo to wydaje się, że poczynione przez Sąd Najwyższy uwagi zachowują w dużej mierze aktualność⁵⁰, chociaż problematyka kosztów sądowych uregulowana jest kompleksowo w ustawie z 28.07.2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych⁵¹. Ustawa ta określa zasady i tryb pobierania kosztów sądowych w sprawach cywilnych, zasady ich zwrotu, wysokość opłat sądowych w sprawach cywilnych, zasady zwalniania od kosztów sądowych oraz umarzania, rozkładania na raty i odraczania terminu zapłaty należności sądowych. Nie ma już odrębnego rozporządzenia wykonaw-

⁴⁶ Postanowienie SN z 22.03.1978 r., IV CZ 43/78, OSNC 1979/I-2/10; A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 1104.

⁴⁷ IV CZ 43/78, OSNC 1979/I-2/10.

⁴⁸ Dz.U. z 1973 r. Nr 21, poz. 127.

⁴⁹ Rozporządzenie Rady Ministrów z 13.06.1967 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych, które zostało uchylone z dniem 24.09.1982 r. na mocy rozporządzenia Rady Ministrów z 26.07.1982 r. w sprawie określenia wysokości wpisów w sprawach cywilnych (Dz.U. z 1982 r. Nr 26, poz. 188).

⁵⁰ M. Jędrzejewska, K. Weitz, *op. cit.*, s. 77.

⁵¹ T.j. Dz.U. z 2010 r. Nr 90, poz. 594 (dalej: u.k.s.c.).

czego określającego wysokość opłat sądowych. Powołana ustawa zmieniła również terminologię. Nie funkcjonuje już bowiem termin „wpis”, który został zastąpiony terminem „opłata sądowa”⁵². Aktualne pozostało twierdzenie Sądu Najwyższego o obowiązku uiszczenia opłaty sądowej od zażalenia. Opłata ta przysługuje, pomimo że opłacie sądowej nie podlega pismo, na którego skutek zostało wydane postanowienie zażalenie, tj. wniosek o wykładnię wyroku. Na mocy ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych zmieniono jednak wysokość opłaty uiszczanej od zażalenia. Zgodnie z art. 19 ust. 3 pkt 2 u.k.s.c. od zażalenia pobiera się piątą część opłaty od pisma wszczynającego postępowanie, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej.

Sąd podejmuje decyzję w przedmiocie wykładni wyroku mocą postanowienia (art. 352 zd. pierwsze k.p.c.), i to zarówno wówczas, gdy dokonuje wykładni orzeczenia, jak i gdy odmawia jej dokonania. Postanowienie wyjaśniające wątpliwości co do rozstrzygnięcia zawartego w wyroku może zostać wydane na posiedzeniu niejawnym (art. 352 zd. drugie k.p.c.). Użyte w treści art. 352 k.p.c. sformułowanie „postanowienie w tym przedmiocie sąd może wydać na posiedzeniu niejawnym” oraz treść art. 148 § 2 k.p.c. prowadzą do wniosku, że w przedmiocie wykładni wyroku wydanie postanowienia może również nastąpić po przeprowadzeniu rozprawy⁵³. Wyznaczenie rozprawy może stać się aktualne zwłaszcza wtedy, gdy zajdzie potrzeba wysłuchania stron⁵⁴ lub jeżeli skład osobowy sądu uległ zmianie⁵⁵. Jeśli postanowienie w przedmiocie wykładni wyroku zostało wydane na posiedzeniu niejawnym, sąd, w myśl art. 357

⁵² Zmiana terminologiczna podyktowana została potrzebą wyraźnego wyeksponowania i zdywersyfikowania pojęcia opłaty rozumianej jako obciążenie fiskalne względem Skarbu Państwa powstałe w związku z toczącym się postępowaniem sądowym od pojęcia wpisu oznaczającego czynność procesowo-techniczną dokonywaną w postępowaniu wieczystoksięgowym (por. art. 626⁸ § 6 k.p.c.; E. Gapska, *Koszty sądowe w sprawach cywilnych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 9).

⁵³ K. Piasecki, *Kodeks...*, *op. cit.*, s. 1532; J. Świeczkowski, *Wykładnia orzeczeń w sądowym postępowaniu cywilnym*, PE 2002, nr 21, s. 61.

⁵⁴ A. Jakubecki, *op. cit.*, s. 1106.

⁵⁵ S. Kruszelnicki, *Kodeks postępowania cywilnego z komentarzem. Część I: art. 1–507*, Warszawa – Poznań – Kraków 1938, s. 470.

§ 2 k.p.c., doręcza je wnioskodawcy z urzędu. Ponieważ wnioskodawcy na postanowienie w przedmiocie wykładni wyroku, zgodnie z art. 394 § 1 pkt 8 k.p.c., przysługuje zażalenie, postanowienie to należy doręczyć z uzasadnieniem. Natomiast postanowienie w przedmiocie wykładni wyroku ogłoszone na posiedzeniu jawnym sąd uzasadnia tylko na żądanie wnioskodawcy zgłoszone w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia. Postanowienie to doręcza się wnioskodawcy, gdy zażądał on sporządzenia uzasadnienia i doręczenia postanowienia z uzasadnieniem.

Sąd, rozpoznając wniosek o wykładnię wyroku, bada, czy występuje przesłanka warunkująca możliwość dokonania wykładni wyroku. Jak już zaznaczono, konieczność interpretacji wyroku zachodzi, gdy treść wyroku została przez sąd wadliwie sformułowana, co skutkuje powstaniem wątpliwości co do jego treści. Sąd przedmiotem uwagi czyni zatem treść wyroku. Analizuje, czy elementy sentencji lub uzasadnienia wskazane we wniosku o dokonanie wykładni powodują wątpliwości na skutek zredagowania ich w sposób niejasny lub niejednoznaczny.

Sąd nie jest związany wnioskiem o wykładnię wyroku. Wynika to z tego, że sąd może interpretować wyrok nie tylko na wniosek strony, lecz także z urzędu. Okoliczność ta nakazuje, aby sąd, rozpoznając wniosek o wykładnię wyroku, rozstrzygał wszelkie wątpliwości, jakie jego zdaniem nastręcza treść wyroku, a nie tylko ograniczał się do tych wskazanych przez wnioskodawcę.

W zależności od wyników postępowania w przedmiocie wykładni wyroku sąd może wydać dwojakie rozstrzygnięcie, tj. wniosek oddalić albo uwzględnić. Sąd oddala wniosek o dokonanie wykładni wyroku jako bezzasadny, jeżeli treść wyroku nie budzi wątpliwości⁵⁶. Wskazane rozstrzygnięcie będzie miało miejsce w szczególności wtedy, gdy wniosek o dokonanie wykładni wyroku zmierza wyłącznie do wyjaśnienia zawartych w uzasadnieniu orzeczenia wyrażeń prawniczych i znaczenia słów. Sąd nie jest bowiem obowiązany do tłumaczenia tych elementów

⁵⁶ Postanowienie SN z 15.07.2009 r., ICZ 12/2009, LexPolonica nr 2817841; postanowienie SN z 26.01.2006 r., I CK 7/2005, LexPolonica nr 1526302.

treści wyroku. Wyjaśnienie treści zapadłego wyroku, zgodnie z art. 326 § 3 k.p.c., następuje po ogłoszeniu sentencji przez przewodniczącego lub sędziego sprawozdawcę, którzy podają ustnie zasadnicze powody rozstrzygnięcia albo wygłaszają uzasadnienie. Ustne motywy, adresowane do obecnych na sali stron, ewentualnie innych zainteresowanych zapadłym rozstrzygnięciem, powinny zostać wygłoszone językiem zrozumiałym dla przeciętnego odbiorcy bez wnikania w zawiłe konstrukcje prawne. W zależności od konkretnego przypadku należy stronie prostymi słowami wyjaśnić, dlaczego żądanie zostało uwzględnione lub nie mogło być zasądzone⁵⁷. Instytucja wygłoszenia uzasadnienia wyroku została wprowadzona **ustawą z 29.08.2014 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych**⁵⁸. Jest to ustne uzasadnienie, do którego zastosowanie mają wszystkie wymogi odnoszące się do uzasadnienia w formie pisemnej. Konieczne zatem będzie wskazanie podstaw rozstrzygnięcia faktycznej i prawnej. Wygłoszenie uzasadnienia będzie możliwe bezpośrednio po ogłoszeniu sentencji wyroku i tylko wówczas, gdy przebieg posiedzenia jest protokołowany urządzeniem rejestrującym dźwięk lub obraz (art. 328 § 1¹ k.p.c.). Co więcej, wygłoszenie uzasadnienia nie będzie obligatoryjne. Dokonanie wygłoszenia uzasadnienia nie będzie też pozbawiać strony prawa do złożenia wniosku o doręczenie wyroku wraz z uzasadnieniem. W tej sytuacji do wyroku załączana będzie transkrypcja wygłoszonego uzasadnienia, a doręczenie wyroku z transkrypcją będzie tożsame w skutkach dla doręczenia wyroku z uzasadnieniem. Natomiast pisemne uzasadnienie wyroku, ze względu na to, że stanowi dokument urzędowy, powinno zostać sporządzone językiem urzędowym i prawniczym. Język ten może być niezrozumiały dla osób niemających przygotowania prawniczego. Jeżeli strona nie rozumie tego języka, powinna rozważyć skorzystanie z pomocy profesjonalnego pełnomocnika.

⁵⁷ H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 472.

⁵⁸ Dz.U. z 2014, poz. 1296.

Poczynione uwagi pozwalają na twierdzenie, że nie jest możliwe w postępowaniu prowadzonym na podstawie art. 352 k.p.c. w ramach wykładni uzasadnienia wyroku domaganie się przez stronę wyjaśnienia przez sąd powodów zajętego w sprawie stanowiska, które legło u podstaw rozstrzygnięcia, poprzez dodatkowe rozwinięcie argumentacji uzasadnienia wyroku.

Jeśli wniosek o wykładnię wyroku jest zasadny, sąd, uwzględniając go, powinien wydać postanowienie, w którym rozstrzygnie wątpliwości co do treści orzeczenia⁵⁹. W orzeczeniu z 15.09.1948 r.⁶⁰, Sąd Najwyższy przyjął, że wykładnia orzeczenia powinna zmierzać nie tylko w kierunku wyjaśnienia myśli sędziego i jego zamiaru, jeśli myśl ta nie jest zbyt jasno wyrażona, lecz także w kierunku takiej interpretacji, która odpowiadałaby przepisom prawa oraz względom słuszności, przy uwzględnieniu całokształtu materiału dowodowego. Nie może to być jednak sprzeczne z treścią sentencji zapadłego już wyroku lub sentencji łącznie z motywami.

Dokonana w trybie art. 352 k.p.c. wykładnia wyroku stanowi jego integralną część. Wynika to z tego, że postanowienie w przedmiocie wykładni wyroku ma moc wiążącą w stosunku nie tylko do stron i sądu, który wydał orzeczenie i dokonał jego wykładni, lecz także innych sądów i organów państwowych, a w wypadkach przewidzianych w ustawie – również innych osób (art. 365 § 1 k.p.c.). Po dokonaniu wykładni nie można pojmować treści wyroku w sposób sprzeczny z dokonaną wykładnią⁶¹. Analizując wyrok, należy zatem badać jego treść z treścią postanowienia wydanego wskutek przeprowadzonego postępowania w przedmiocie wykładni wyroku.

⁵⁹ H. Pietrkowski, *op. cit.*, s. 420.

⁶⁰ Lu.C. 295/48, PN 1949, nr 3–4, s. 325.

⁶¹ SN w wyroku z dnia 17.09.1993 r., II CRN 96/93, OSNCP 1994/9/180.

STRESZCZENIE **Dochodzenie wierzytelności hipotecznych przez administratora hipoteki**

Wprowadzenie przez ustawodawcę instytucji administratora hipoteki miało na celu wzmocnienie pozycji wierzycieli łącznie udzielających pożyczek w celu sfinansowania przedsięwzięcia oraz miało również ułatwić dochodzenie należności w sytuacji, w której dłużnik nie wywiązywałby się dobrowolnie z obowiązku spłaty. Instytucja ta jednak wobec skromności regulacji prawnych może w praktyce wywoływać wiele wątpliwości i problemów. Niniejszy artykuł ma na celu zasygnalizowanie najistotniejszych kwestii, które mogą mieć istotne znaczenie podczas praktycznego zastosowania wspólnego zabezpieczenia należności wielu wierzycieli poprzez ustanowienie administratora hipoteki.

SUMMARY **The Investigation of Mortgage Debt by the Mortgage Administrator**

The legislator's introduction of the institution of the administrator of mortgage aimed at strengthening the position of creditors that together provided loans to finance ventures, and aimed at facilitating asserting claims in a situation where a debtor would not willingly fulfill the obligation of repayment. However, due to few legal regulations, in practice this institution may raise doubts and numerous practical problems. This article intends to signal the most crucial issues which may be of great importance during practical use of joint protection of debts of many creditors by the introduction of the administrator of mortgage.

Dochodzenie wierzytelności hipotecznych przez administratora hipoteki

I. Zagadnienia ogólne

W obrocie cywilnoprawnym strony często decydują się na rzeczowe zabezpieczenia swoich zobowiązań, w tym przez ustanowienie hipoteki. Szczególnie istotne staje się to przy zabezpieczeniu zobowiązań z tytułu umów pożyczki bądź też kredytu. Przyczyną tego typu działań może być mała wiarygodność kontrahenta bądź dążenie do zminimalizowania ryzyka pożyczkodawcy lub dążenie pożyczkobiorcy do obniżenia „ceny” za udzielenie pożyczki przez pożyczkodawcę.

Dążenie do rzeczowego zabezpieczenia wierzytelności przez wierzycieli jest prawidłową praktyką, pozwala bowiem na uznanie z dużą dozą prawdopodobieństwa, że taka wierzytelność zostanie zaspokojona nawet w drodze przymusu w sytuacji, w której dłużnik nie będzie chciał dobrowolnie zaspokoić roszczeń wierzyciela. Zgodnie z przepisem art. 65 ust. 1 ustawy o księgach wieczystych i hipotece (dalej: u.k.w.h.) w przypadku zabezpieczenia wierzytelności hipoteką wierzyciel może dochodzić zaspokojenia z nieruchomości bez względu na to, czyją stała się własnością, i z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości.

Zgodnie z przepisem art. 75 u.k.w.h. zaspokojenie wierzyciela hipotecznego następuje według przepisów o sądowym postępowaniu egzekucyjnym, gdyż hipoteka służy zabezpieczeniu realizacji wierzytelności, a nie jej dochodzeniu. Jeśli zobowiązany nie spełnia należnego świadczenia pieniężnego, to wierzyciel hipoteczny realizuje swoje uprawnienia na podstawie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego dotyczących postępowania egzekucyjnego. Zasada ta obowiązuje bezwzględnie – odmienna umowa byłaby nieważna. Wierzyciel hipoteczny musi zatem uzyskać tytuł wykonawczy, którym co do zasady (stosownie do art. 776 k.p.c.) jest tytuł egzekucyjny zaopatrzony w klauzulę wykonalności. Jeżeli egzekucja jest skierowana przeciwko dłużnikowi hipotecznemu niebędącemu dłużnikiem osobistym, to w klauzuli wykonalności należy zastrzec dla niego prawo powoływania się na ograniczoną odpowiedzialność tylko z nieruchomości, o ile nie zostało to zastrzeżone w samym tytule egzekucyjnym, jak również ze wskazaniem, do jakiej kwoty dłużnik odpowiada.

Wierzyciel zabezpieczony hipotecznie, którego wierzytelność nie została zaspokojona dobrowolnie, ma legitymację do wytoczenia powództwa o zapłatę przeciwko dłużnikowi, a następnie po uzyskaniu tytułu wykonawczego ma prawo do zaspokojenia swojej należności w toku postępowania egzekucyjnego.

Sytuacja może się jednak skomplikować, jeżeli wierzyciele finansujący działalność swojego dłużnika zabezpieczyli kilka wierzytelności jedną hipoteką na nieruchomości dłużnika i w tym celu ustanowili administratora hipoteki¹.

2. Administrator hipoteki

Instytucja administratora hipoteki jest nowością w polskim prawie, ponieważ do czasu wprowadzenia przepisu art. 68² u.k.w.h. instytu-

¹ Instytucja administratora hipoteki wprowadzona została przez ustawę z 26 czerwca 2009 r. o zmianie ustawy o księgach wieczystych i hipotece oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 131, poz. 1075), która weszła w życie 20 lutego 2011, poprzez dodanie przepisów art. 68² u.k.w.h.

cja taka nie występowała w prawie. Motywem gospodarczym, na który wskazywano w procesie legislacyjnym, było „dogodne i elastyczne zabezpieczenie wierzytelności uczestników konsorcjum wierzycieli”, przy czym „proponowane rozwiązanie ma charakter ogólny, nie ogranicza się jedynie do banków. Również inni wierzyciele, którzy zamierzają sfinansować wspólne przedsięwzięcie, będą mogli skorzystać z tej formy zabezpieczenia hipotecznego”². Redakcja przepisu art. 68² u.k.w.h. wskazuje, iż istotnym elementem pozwalającym wierzycielom na ustanowienie administratora hipoteki jest sfinansowanie tego samego przedsięwzięcia. Wobec faktu, że ustawodawca nie zdefiniował i nie wskazał, co należy rozumieć pod pojęciem „tego samego przedsięwzięcia”, w doktrynie pojawiło się kilka wypowiedzi starających się zinterpretować to wyrażenie. W literaturze podnosi się, iż pod tym pojęciem powinno się rozumieć finansowanie projektu inwestycyjnego, ponieważ takie rozumienie wykluczałoby możliwość skorzystania z tej instytucji w przypadku zabezpieczenia kredytu zaciągniętego na spłatę innego kredytu³. W literaturze dostrzega się również, że redakcja przepisu może powodować wątpliwości, czy przez pojęcie „przedsięwzięcie” należy rozumieć wspólne przedsięwzięcie konsorcjantów podejmujących się wspólnego kredytowania działalności kredytobiorcy, czy też przedsięwzięcie realizowane przez kredytobiorcę, który zaciąga kilka kredytów u uczestników konsorcjum⁴.

Analizując powyższe zagadnienie, należy się jednak opowiedzieć za stanowiskiem, w myśl którego termin „przedsięwzięcie” trzeba interpretować maksymalnie szeroko, tak aby obejmował dowolnego rodzaju czynność faktyczną lub prawną albo zespół powiązanych funkcjonal-

² A. Drewicz-Tułodziecka [w:] I. Heropolitańska, A. Drewicz-Tułodziecka, K. Hrycków-Mycka, P. Kuglarz, *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 127

³ A. Maziarz, *Zmiany dotyczące hipoteki – cel i zakres nowelizacji*, PPH, nr 10, s. 15–17.

⁴ E. Bałan-Gonciarz [w:] E. Bałan-Gonciarz, H. Ciepla, *Ustawa o księgach wieczystych i hipotece. Komentarz po nowelizacji prawa hipotecznego. Wzory wniosków o wpis. Wzory wpisów do księgi wieczystej*, Warszawa 2011, s. 105; B. Jelonek-Jarco, J. Zawadzka, *Praktyczne problemy nowelizacji ustawy o księgach wieczystych i hipotece*, Rejent 2010, nr 10, s. 55.

nie czynności wykonywanych dla osiągnięcia jakiegoś celu gospodarczego⁵. Pogląd, że pojęcie „przedsięwzięcie” należy traktować w sposób maksymalnie szeroki, jest poglądem dominującym, łącznie z przyjęciem, że może to być również działanie polegające na spłacie wcześniejszych zobowiązań⁶. W świetle powyższych rozważań wskazuje się, iż gdyby wolą ustawodawcy było wprowadzenie ograniczenia w możliwości ustanawiania administratora hipoteki do określonych przedsięwzięć, to z całą pewnością zdefiniowałby pojęcie „przedsięwzięcia” oraz wprowadziłby sankcję nieważności czynności w postaci powołania administratora hipoteki przy próbie ustanowienia go do zabezpieczenia wierzytelności, które zdaniem ustawodawcy nie mieściłyby się w definicji „przedsięwzięcia”⁷.

Wierzyciele, chcąc zabezpieczyć swoje wierzytelności jedną hipoteką, zobowiązani są do ustanowienia administratora hipoteki. Umowa zawarta pomiędzy wierzycielami a administratorem hipoteki poza zobowiązaniami i upoważnieniami wynikającymi wprost z ustawy może również zawierać dodatkowe elementy, regulujące kwestie „wewnętrzne” stosunku łączącego administratora z wierzycielami. Strony mogą w takiej umowie określić np. proporcje, w jakich zostaną zaspokojeni wierzyciele⁸. W szczególności umowa ta musi precyzyjnie określać, w jakich sytuacjach i w jakich terminach administrator hipoteki powinien rozpocząć procedurę zmierzającą do zaspokojenia roszczeń wierzycieli⁹.

Po ustanowieniu administratora hipoteki powinien on podjąć działania zmierzające do ustanowienia hipoteki. Zgodnie z przepisem

⁵ T. Czech, *Hipoteka. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 169.

⁶ M. Kučka [w:] *Hipoteka po nowelizacji*, pod red. J. Pisulińskiego, Warszawa 2011, s. 202.

⁷ A. Krzyżanowski, *Sfinansowanie tego samego przedsięwzięcia w rozumieniu ustawy o księgach wieczystych i hipotece*, Monitor Prawa Bankowego 2012, nr 4, s. 83.

⁸ M. Kučka, *Umowa powołująca administratora hipoteki. Zagadnienia wybrane*, Monitor Prawa Bankowego 2011, nr 4, s. 30.

⁹ Dokładne określenie terminów i etapów dochodzenia wierzytelności powinno leżeć w interesie administratora hipoteki, gdyż przy większej liczbie wierzycieli, którzy zabezpieczyli swoje wierzytelności, ustanawiając administratora, może mieć on trudność w ustaleniu wspólnego stanowiska wierzycieli odnośnie do szybkości działań oraz momentu ich rozpoczęcia. Rozpoczęcie czynności zmierzających do zaspokojenia roszczeń wierzycieli z opóźnieniem w stosunku do ich oczekiwań może narazić administratora hipoteki na zarzut nienależytego wykonywania umowy.

art. 68² ust. 3 u.k.w.h. administrator hipoteki zawiera umowę o ustanowienie hipoteki oraz wykonuje prawa i obowiązki wierzyciela hipotecznego we własnym imieniu, lecz na rachunek wierzycieli, których wierzytelności są objęte zabezpieczeniem. W umowie ustanawiającej hipotekę należy określić zakres zabezpieczenia poszczególnych wierzytelności oraz przedsięwzięcie, którego sfinansowaniu służą.

W związku z tak uregulowanym zakresem praw i obowiązków administratora hipoteki w doktrynie zgodnie formułowana jest teza, iż administrator hipoteki jest zastępcą pośrednim¹⁰. Oznacza to, że administrator działa jako zastępca pośredni właściwych wierzycieli rzeczowych. Wskazuje się, iż podkreślenie przez ustawodawcę działania administratora „we własnym imieniu” przesądza, że w odróżnieniu od relacji opartej tylko na powiernictwie wykonuje on uprawnienia, do których został powołany jako legitymowany czynnie¹¹. Oznacza to, iż tego rodzaju powiernictwo należałoby zaklasyfikować jako powiernictwo typu zarządzającego (*fiducia cum amico contracta*). Tym samym to administrator, ujawniony w księdze wieczystej (wynika to z treści art. 68² ust. 5 u.k.w.h.), będzie reprezentował prawa wierzycieli, nie dając im atrybutu wykonywania prawa zabezpieczającego ich poszczególne wierzytelności jako prawa wspólnego, którego w tej konstrukcji nie mogą wykonywać na zasadzie wspólności w częściach ułamkowych lub współwłasności łącznej¹². Przyjęcie stanowiska o powiernictwie typu zarządzającego wskazuje, iż administrator hipoteki działa zupełnie samodzielnie bez konieczności uzyskania zgody na dokonanie konkretnych czynności ze strony poszczególnych wierzycieli. Działania administratora hipoteki oraz zakres jego czynności powinny być szczegółowo określone w umowie o ustanowienie administratora hipoteki zawartej z wierzycielami. W szczególności w umowie tej powinny być określone przesłanki, które

¹⁰ E. Gniewek, *Współczesny model hipoteki*, s. 185; J. Kornas, *Administrator hipoteki*, s. 160; M. Kućka [w:] *Hipoteka po nowelizacji*, *op. cit.*, s. 209–210.

¹¹ A. Drewicz-Tułodziecka, *op. cit.*

¹² S. Gurgul, *Instytucja „administratora hipoteki” i „administratora zastawu rejestrowego” w postępowaniu egzekucyjnym i upadłościowym*, *Monitor Prawa Handlowego* 2011, nr 1, s. 56.

upoważniałyby administratora hipoteki do rozpoczęcia działań zmierzających do zaspokojenia roszczeń wierzycieli z nieruchomości obciążonej hipoteką, zwłaszcza ze wskazaniem, jakie opóźnienie dłużnika w spłacie zobowiązań powinno skutkować np. wytoczeniem powództwa. Określenie tego terminu w umowie leży szczególnie w interesie administratora hipoteki, tak aby nie narazić się w przyszłości na zarzuty i roszczenia wierzycieli, że rozpoczął on działania zmierzające do zaspokojenia wierzycieli zbyt późno lub przedwcześnie. Precyzyjne określenie, w jakim czasie administrator hipoteki powinien podjąć działania, wyeliminuje takie niebezpieczeństwo.

Również kwestie związane z kosztami zaspokojenia roszczeń wierzycieli powinny zostać precyzyjnie uregulowane w umowie o ustanowienie administratora hipoteki. Wynika to z faktu, że zaspokojenie roszczeń wierzycieli z nieruchomości obciążonej hipoteką następuje w drodze postępowania egzekucyjnego, które wymaga często znacznych nakładów finansowych. Dlatego też w celu zapewnienia możliwości prawidłowego wykonywania funkcji administratora hipoteki administrator powinien zadbać o szczegółowe uregulowanie tych kwestii. W skrajnym bowiem przypadku, wykonując działania w swoim imieniu, ale na rzecz wierzycieli, mógłby zostać zmuszony do finansowania egzekucji z obawy, że niepodjęcie działań (z uwagi na brak środków przekazanych przez wierzycieli) skutkować będzie roszczeniami odszkodowawczymi za nie należyte sprawowanie funkcji administratora hipoteki¹³.

Realizując uprawnienia wierzyciela hipotecznego, administrator hipoteki uprawniony będzie do wytoczenia powództwa przeciwko dłużnikowi rzeczowemu w celu uzyskania tytułu egzekucyjnego, a następnie po opatrzeniu go klauzulą wykonalności – do wszczęcia egzekucji. Użycie przez ustawodawcę określenia „w swoim imieniu” wskazuje, iż administrator hipoteki powinien wytoczyć powództwo jako powód we wła-

¹³ Przykładowo można tu wskazać sytuację, w której część wierzycieli pokryła koszty postępowania proporcjonalnie do swojego udziału, pozostali zaś nie uiszczają zaliczki na koszty.

snym imieniu i dążyć do uzyskania wyroku zasądzającego na jego rzecz roszczenia od dłużnika rzeczowego. Wskazuje się bowiem, że legitymacja czynna do wytoczenia powództwa przeciwko dłużnikowi rzeczowemu przysługuje administratorowi, który będzie posiadał przymiot strony¹⁴. Sytuacja taka spowoduje, iż administrator hipoteki będzie podejmował działania zmierzające do uzyskania tytułu na swoją rzecz, wykazując w toku procesu, że wierzycielami dłużnika rzeczowego są osoby trzecie, swoją zaś legitymację czynną będzie opierał jedynie na odpisie z księgi wieczystej, w której jest wpisany jako wierzyciel hipoteczny, oraz za pomocą umowy o ustanowienie hipoteki. Wszystkie inne dokumenty uzasadniające zasadność roszczenia jako wierzycieli wskazywać będą osoby trzecie (właściwych wierzycieli).

3. Zaspokojenie roszczeń wierzycieli przez administratora hipoteki

Rozważenia wymaga też, czy administrator hipoteki, uzyskując tytuł wykonawczy, w którym wymieniony będzie jako powód, uprawniony jest do kierowania egzekucji przeciwko innym składnikom majątku dłużnika czy też tylko do skierowania egzekucji do nieruchomości obciążonej hipoteką. W świetle wcześniejszych rozważań należy stanąć na stanowisku, że administrator hipoteki po uzyskaniu tytułu wykonawczego uprawniony będzie wyłącznie do kierowania egzekucji do nieruchomości obciążonej hipoteką. Brak jest bowiem jakiejkolwiek podstawy prawnej upoważniającej administratora hipoteki do podejmowania innych czynności egzekucyjnych niż tylko te, które są konieczne ze względu na przeprowadzenie egzekucji z przedmiotu obciążonego hipoteką. W szczególności trzeba wskazać na przepis art. 68² u.k.w.h., zgodnie z którym administrator wykonuje prawa i obowiązki wierzyciela hipotecznego. Tym samym z powyższego przepisu należy wywnioskować ustawowy

¹⁴ J. Kuźmicka-Sulikowska, *Administrator hipoteki. Wybrane zagadnienia na tle art. 68² ustawy o księgach wieczystych i hipotece*, Wrocławskie Studia Sądowe 2012, nr 2, s. 65; T. Czech, *op. cit.*, s. 164.

zakaz prowadzenia egzekucji z innych składników majątku dłużnika. Powyższa konstrukcja prawna skutkować będzie tym, iż w przypadku chęci skierowania egzekucji do innych składników majątku dłużnika wierzyciele we własnym zakresie będą zmuszeni do uzyskania tytułów na swoją rzecz, tak aby móc przeprowadzić egzekucję z majątku dłużników osobistych.

Tym samym w obrocie znajdować się będą dwa lub więcej tytułów wydanych w celu przymusowego zaspokojenia tej samej należności, z tym że na tych tytułach jako wierzyciel będzie wskazany inny podmiot. Może to doprowadzić do sytuacji, w której jedna wierzytelność będzie dochodzona w dwóch różnych postępowaniach egzekucyjnych. Dłużnicy będą mogli bronić się przed taką sytuacją, wytaczając powództwa przeciwegzekucyjne przeciwko jednemu z tytułów, w których toku będą zobligowani do wykazania, iż wierzytelność wygasła w wyniku spełnienia świadczenia, bądź też wyegzekwowania należności w innym postępowaniu. Dla skutecznej obrony przed „podwójną” egzekucją wymagana będzie jednak ścisła współpraca dłużnika osobistego i rzeczowego. W przypadku braku przepływu informacji może się bowiem okazać, iż prowadzone będą równoległe dwie egzekucje.

Wobec faktu, iż tytuł wykonawczy uzyskany przez administratora hipoteki uprawniać będzie tylko do prowadzenia egzekucji z nieruchomości obciążonej hipoteką, na podstawie przepisu art. 319 k.p.c., sąd na tytule powinien zastrzec pozwanemu prawo do powoływania się w toku postępowania egzekucyjnego na ograniczenie odpowiedzialności. Zastrzeżenie w wyroku, że pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych przedmiotów majątkowych albo do wysokości ich wartości, umożliwia dłużnikowi powołanie się na to ograniczenie w toku postępowania egzekucyjnego. O stwierdzanym ograniczeniu decydują przepisy prawa materialnego¹⁵. Wskazuje się ponadto, iż oba ograniczenia powinny znaleźć wyraz w wyroku zasądzającym wierzytelność hipoteczną w postaci zastrzeżenia na

¹⁵ M. Manowska, *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz*, pod red. M. Manowskiej, Warszawa 2013, s. 519.

podstawie art. 319 k.p.c.¹⁶ Takich zastrzeżeń w wyroku sąd musi dokonać z urzędu. W literaturze wskazuje się, że zwrot „sąd może” nie odnosi się do swobody w zakresie decyzji procesowej sądu dotyczącej dokonania w wyroku powyższego zastrzeżenia, ale do możliwości uwzględnienia powództwa tylko przy dokonaniu tego zastrzeżenia. Jest ono obligatoryjne i dokonywane przez sąd z urzędu. Dlatego jeśli sąd nie zastrzegł w wyroku, że pozwany ponosi odpowiedzialność z określonych składników albo do wysokości ich wartości, pomimo istnienia takiego obowiązku, pozwany może złożyć wniosek o uzupełnienie wyroku (art. 351 k.p.c.). Jeżeli nie uczyni powyższego, będzie musiał się liczyć z tym, iż egzekucja zostanie skierowana do wszystkich składników jego majątku.

Zamieszczenie zastrzeżenia w wyroku pozwoli dłużnikowi w przypadku prowadzenia egzekucji przez administratora hipoteki z innych składników majątku niż przedmiot obciążony hipoteką, w oparciu o przepis art. 837 k.p.c., na skuteczne złożenie wniosku o umorzenie postępowania egzekucyjnego z innych składników majątku niż przedmiot obciążony hipoteką.

Wobec faktu, iż hipoteka umożliwia zaspokojenie roszczeń wierzyciela hipotecznego z pierwszeństwem przed wierzycielami osobistymi właściciela nieruchomości, konieczne jest uwidocznienie na tytule wykonawczym, że obejmuje on wierzytelność, która została zabezpieczona hipoteką. Bez stosownego uwidocznienia tego faktu na tytule na etapie egzekucji nie będzie możliwości wykazania, iż konkretny tytuł obejmuje dochodzoną wierzytelność zabezpieczoną hipoteką. Dlatego też, na podstawie § 125 regulaminu urzędowania sądów powszechnych¹⁷, sąd powinien oznaczyć w tytule, że zasądzona wierzytelność jest zabezpieczona hipoteką. Zgodnie bowiem z powołanym § 125 regulaminu, jeżeli w orzeczeniu zasądzono należność, której ze względu na jej rodzaj przysługuje pierwszeństwo egzekucji, sąd wymie-

¹⁶ Wyrok SN z 14.02.2008 r., II CSK 525/2007, OSNC 2009, nr 4, poz. 61, LexisNexis nr 1912183.

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 lutego 2007 r., Dz.U. z 2014 r., poz. 259.

nia w sentencji orzeczenia przy oznaczeniu przedmiotu sprawy także rodzaj należności.

Takie oznaczenie wierzytelności pozwoli później administratorowi hipoteki skorzystać z przywileju egzekucyjnego wynikającego z art. 1025 § 1 k.p.c. Wskazuje się bowiem, iż brak oznaczenia w tytule, że zasadzono wierzytelność korzysta z pierwszeństwa, uniemożliwi komornikowi uwzględnienie tego faktu w planie podziału, ponieważ komornik nie jest uprawniony do samodzielnej oceny egzekwowanej wierzytelności¹⁸.

Rozważenia wymaga również kwestia, do czyjego majątku wchodzi środki uzyskane w toku egzekucji z przedmiotu obciążonego hipoteką. W literaturze wskazuje się, iż w wypadku pierwotnego ustanowienia administratora hipoteki nie wchodzi ona w skład jego majątku, tylko wierzycieli. Jednakże wobec osób trzecich administrator hipoteki jest wierzycielem hipotecznym i posiada prawo do zaspokojenia się z przedmiotu obciążonego hipoteką. W takiej sytuacji uzyskane kwoty wchodzi do jego majątku, lecz nie wejdą do masy upadłości w przypadku upadłości administratora hipoteki¹⁹. Powyższe wynika wprost z przepisu art. 63 ust. 1 pkt 3 Prawa upadłościowego i naprawczego, który wskazuje, że nie wchodzi do masy upadłości kwota uzyskana z tytułu realizacji zastawu rejestrowego lub hipoteki, jeżeli upadły pełnił funkcję administratora zastawu albo hipoteki, w części przypadającej zgodnie z umową powołującą administratora pozostałym wierzycielom. W tym miejscu należy wskazać na brak analogicznego zabezpieczenia interesów wierzycieli ustanawiających administratora hipoteki w sytuacji, w której w stosunku do administratora hipoteki będzie prowadzona egzekucja singularna. W takim przypadku środki wyegzekwowane przez administratora hipoteki znajdujące się na jego rachunku bankowym, a jeszcze nieprzekazane wierzycielom, którzy ustanowili administratora hipoteki, nie są chronione w żadnym szczególnym stopniu. Tym samym w celu

¹⁸ O. Dumnicka [w:] M. Romańska, O. Dumnicka, *Postępowanie zabezpieczające i egzekucyjne*, Warszawa 2010, s. 914.

¹⁹ M. Kučka, *Umowa powołująca...*, *op. cit.*, s. 25.

zwiększenia skuteczności zabezpieczenia wierzytelności administrowanych przez administratora hipoteki należałoby postulować wprowadzenie analogicznego przepisu pozwalającego wierzycielom, którzy ustanowili administratora hipoteki, na żądanie zwolnienia środków przeznaczonych na zaspokojenie ich roszczeń z zajęcia egzekucyjnego. Rozwiązaniem zasygnalizowanego problemu mogłoby być przekazywanie wyegzekwowanych kwot na rachunek powierniczy. Zgodnie z przepisem art. 59 Prawa bankowego na rachunku powierniczym mogą być gromadzone wyłącznie środki pieniężne powierzone posiadaczowi rachunku – na podstawie odrębnej umowy – przez osobę trzecią. Można zatem przyjąć, iż wierzytelności zabezpieczone hipoteką po ich zaspokojeniu będą mogły być deponowane na rachunku powierniczym. Tym samym należności wierzycieli byłyby zabezpieczone w sytuacji, w której doszłoby do wszczęcia egzekucji przeciwko administratorowi hipoteki, zgodnie bowiem z przepisem art. 59 ust. 4 Prawa bankowego środki znajdujące się na rachunku powierniczym nie podlegają zajęciu. Ta kwestia powinna jednak zostać uregulowana w umowie pomiędzy wierzycielami a administratorem hipoteki.

W świetle wcześniejszych rozważań należy uznać, iż zabezpieczenie kilku wierzytelności poprzez ustanowienie jednej hipoteki administrowanej przez administratora hipoteki może być istotnym elementem brany pod uwagę przy zabezpieczaniu wierzytelności. Dochodzenie wierzytelności zabezpieczonych hipotecznie przez profesjonalnego administratora hipoteki²⁰ pozwoli na zwiększenie bezpieczeństwa wierzycieli. Jednakże należy mieć jednocześnie na uwadze, iż w zaproponowanym przez ustawodawcę modelu wiele będzie zależało od uzgodnień pomiędzy wierzycielami a administratorem hipoteki zawartych w umowie o ustanowienie administratora hipoteki. Zabezpieczenie interesów wierzycieli w dużej mierze będzie zależne od stopnia szczegółowości jej uregulowań.

²⁰ Pod tym pojęciem należy rozumieć podmiot zawodowo zajmujący się reprezentowaniem interesów wierzycieli.

Podsumowanie

Wprowadzenie instytucji administratora hipoteki, który dochodzi należności we własnym imieniu, ale na rzecz wierzycieli, należy uznać za rozwiązanie ułatwiające dochodzenie należności przez kilku wierzycieli, minimalizujące ryzyko podejmowania przez nich działań konkurencyjnych. Jednakże szczupłość regulacji rangi ustawowej przerzuca wiele kwestii związanych z uregulowaniem działania administratora na wierzycieli. Tym samym wolą ustawodawcy wierzyciele zabezpieczający swoje roszczenia, stosując instytucję administratora hipoteki, mogą w miarę swobodnie ustalać kwestie zaspokojenia ich roszczeń, dopasowując wzajemne ustalenia do konkretnej inwestycji.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

marketing@currenda.pl

ARKADIUSZ CUDAK

SKARGA NA CZYNNOŚCI KOMORNIKA

W abonamencie
książkowym

TANIEJ

51,75 zł

CURRENDA

Cena brutto: 69,00 zł

Skarga na czynności komornika

to jeden z najważniejszych
środków zaskarżenia
w sądowym postępowaniu
egzekucyjnym.

Doskonałe narzędzie
w codziennej pracy
prawników oraz osób
przygotowujących się
do zawodu prawniczego.

ZAMÓW JUŻ TERAZ

marketing@currenda.pl

~~299 zł~~

Cena brutto: 199 zł

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO
POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE
I EGZEKUCYJNE

KOMENTARZ

POD KIERUNKIEM
ZBIGNIEWA SZCZURKA

WYDANIE

IV

CURRENDA

2013

KODEKS POSTĘPOWANIA CYWILNEGO
POSTĘPOWANIE ZABEZPIECZAJĄCE
I EGZEKUCYJNE

KOMENTARZ

12 współautorów
i ponad 1200 stron
praktycznych informacji,

a to wszystko w atrakcyjnym
trwałym, jednotomowym
opracowaniu. Komentarz do
k.p.c. wydany pod kierunkiem
dra Zbigniewa Szczurka,
to podstawowa pozycja
wykorzystywana na co dzień
przez szerokie grono
Naszych Partnerów!

ZAMÓW JUŻ TERAZ

marketing@currenda.pl

Cena brutto: 79,80 zł

ZENON KNYPL

EKSMISJA A

PRAWA CZŁOWIEKA

W abonamencie
książkowym

TANIEJ

59,85 zł

„Eksmisja a prawa człowieka”

to kolejne, już drugie
wydanie wzbogacone
o nowe aspekty
prawne, związane ze
zmianami przepisów,
orzecnictwem
oraz praktyką.

CURRENDA

Czasopismo naukowe komorników sądowych

Przegląd Prawa Egzekucyjnego

NR 4/2015

WSPIERAMY PROFESJONALISTÓW

al. Niepodległości 703A
81-853 Sopot

tel.: +48 58 550 38 75/76
faks: +48 58 550 38 75 w. 26
e-mail: marketing@currenda.pl
www.currenda.pl